บทที่ 4

กรณีศึกษา ท่าทีของสื่อมวลชนที่มีต่อโครงการก่อสร้างเขื่อนน้ำโจน

จากการศึกษาท่าทีของสื่อมวลชน ที่มีต่อโครงการก่อสร้างเขื่อนพลังน้ำของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย ช่วงปี พ.ศ.2525 - 2533 นั้น พบว่ามีกรณีศึกษาที่น่าสนใจและได้รับการคัดค้าน กล่าวขานผ่านสื่อมวลชนกันมากอยู่ 3 กรณี คือ ท่าทีของสื่อมวลชนต่อโครงการก่อสร้างเขื่อนน้ำโจน แก่งกรุง และปากมูล ซึ่งมีระยะเวลาการเกิดประเด็นคัดค้านที่ได้รับการขยายผลผ่านสื่อมวลชนอย่างแพร่หลาย ในช่างเวลาที่แตกต่างกัน จนเป็นเหตุให้โครงการก่อสร้างบางโครงการต้องระงับไป อาทิ เขื่อนน้ำโจน หรือชะลอการตัดสินใจอนุมัติจากรัฐบาลอย่างไม่มีกำหนด อาทิ เขื่อนแก่งกรุง

กรณีดังกล่าวจึงเป็นกรณีที่น่าสนใจศึกษาถึงความสัมพันธ์ หรือปัจจัยใดที่มีส่วนกำหนดท่าทีของสื่อมวลชนที่มีต่อ โครงการก่อสร้างเขื่อนพลังน้ำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนที่เป็นท่าที หรือการแสดงออกของสื่อมวลชน ในกรณีศึกษานี้ สำหรับท่าทีของสื่อมวลชนวิทยุและโทรทัศน์ ไม่สามารถแสดงออกได้อย่างอิสระ เหมือนเช่นสื่อมวลชนหนังสือพิมพ์

สถานีวิทยุในประเทศไทยเป็นของรัฐทั้งหมด กว่าร้อยละ 80 สังกัดอยู่ในหน่วยงานด้านทหาร ที่เหลือก็เป็นของกรมประชาสัมพันธ์ องค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย (อสมท.) และสังกัดมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ส่วนสถานีโทรทัศน์นั้นมีทั้งหมด 5 ช่อง เป็นของรัฐทั้งหมด ช่อง 3, ช่อง 9 สังกัดองค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย ช่อง 5, ช่อง 7 สังกัดกองทัพบก ช่อง 11 สังกัดกรมประชาสัมพันธ์ ช่อง 3, ช่อง 7 เอกชนเช่าช่วงเวลาจัดรายการ แต่ก็อยู่ในการดูแลขององค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย ฉะนั้น สื่อวิทยุ และโทรทัศน์ จึงเป็นกลไกของรัฐที่ดำเนินงานอยู่ภายใต้การควบคุมของรัฐ และเป็นไปตามระเบียบว่าด้วยวิทยุกระจาย

เสียงและวิทยุโทรทัศน์ พ.ศ.2518 ดังนั้นกิจกรรมของวิทยุกระจายเสียงจึงเป็นกิจกรรมที่สนับสนุนนโยบายของรัฐบาลโดยตรง ดังจะเห็นได้จากการกำหนดให้สถานีวิทยุแห่งประเทศไทย และสถานีโทรทัศน์ทุกแห่งต้องกำหนดผังให้มีรายการประเภทข่าว โดยเฉพาะสถานีวิทยุทุกแห่งต้องถ่ายทอดข่าวจากสถานีวิทยุแห่งประเทศไทยตามกำหนดเวลาที่แน่นอน สถานีวิทยุทุกแห่งไม่มีอำนาจในการตัดต้าน หรือเปลี่ยนแปลงรายการข่าวที่ถ่ายทอดได้ นั้นแสดงให้เห็นว่าบทบาทหน้าที่ของสื่อวิทยุ และโทรทัศน์ได้ถูกจำกัดลง ไม่สามารถแสดงบทบาทได้อย่างเต็มที่ เนื่องจากอยู่ภายใต้การควบคุมของรัฐ จนถึงกับมีการกล่าวว่า วิทยุและโทรทัศน์เป็นกระบอกเสียงของรัฐบาล ทั้งนี้วิทยุและโทรทัศน์เป็นเครื่องมือในการชี้แจง ประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นเสนอซึ่งมีลักษณะเป็นการสนับสนุนนโยบายของรัฐบาล การวิพากษ์วิจารณ์ กิจการของรัฐบาลโดยตรงจากวิทยุกระจายเสียงและโทรทัศน์แทบไม่ปรากฏ (สำนักงานคณะกรรมการศึกษาแห่งชาติ,2522:44) เหมือนดังที่ ดร.สมเกียรติ อ่อนวิมล กล่าวว่า "ทีวีสั่งซ้ายขวาได้ ฉะนั้นจึงเชื่อถือไม่ค่อยได้ถ้าไปจับประเด็นที่เป็นกระแสถกเถียงกันในสังคม โทรทัศน์เป็นสื่อมวลชนที่ไม่น่าเชื่อถือมากที่สุดในการเสนอข่าวเพื่อสังคม" (สมเกียรติ อ่อนวิมล, สัมภาษณ์ 26 พฤศจิกายน 2534) หรือความเห็นสรุปของบรรดานักหนังสือพิมพ์ว่า "ความฉับไวไม่ว่าจะเป็นข่าวภายในประเทศหรือข่าวจากดาวเทียม โทรทัศน์เป็นต่อหนังสือพิมพ์อยู่หลายขุม แม้หนังสือพิมพ์จะออก 2 กรอบแต่การเสนอข่าวที่ลึกกว่า และด้วยจุดยืนอย่างไร โทรทัศน์ ก็ยังเป็นรองหนังสือพิมพ์อยู่หลายขุมเพราะถูกร้อยรัดด้วยระบบราชการ และพูดแทนราชการเสียโดยฝ่ายเดียวค่อนข้างมาก" และ "การเสนอข่าวสำหรับวงการโทรทัศน์ เมืองไทยที่อยู่ในความควบคุม และกำกับอย่างเข้มงวดโดยรัฐนั้นสิ่งที่นักสื่อสารมวลชนจะสามารถทำได้อย่างเต็มที่ก็เพียงแต่ "ปฏิวัติ" ในทางรูปแบบเท่านั้น การพลิกแพลงทางด้านเนื้อหาของข่าวนั้น จะกระทำได้ก็แต่บนพื้นฐานที่จะอธิบายและทำความเข้าใจต่อประชาชนในวงกว้าง บนจุดยืนของการรักษาภาพลักษณ์ และผลประโยชน์ทางการเมืองของผู้เป็นรัฐบาลเท่านั้น รายการข่าวโทรทัศน์ในสังคมไทยมิอาจทำตนเป็น "ฝ่ายค้าน" หรือ "พลังกดดัน" คนละแนวทางกับรัฐบาลได้อย่างเด็ดขาด" (ดวงทิพย์ วรพันธุ์, 2532:131)

ดังนั้น การแสดงบทบาทในการกำหนดทิศทางของสื่อมวลชนวิทยุ และโทรทัศน์จึงถูกผูกขาด และกำหนดโดยรัฐบาลไม่สามารถแสดงจุดยืน หรือท่าทีได้อย่างอิสระ แต่จะมีจุดยืน หรือทิศทางสนับสนุนกิจกรรมหรือนโยบายการดำเนินงานของรัฐเป็นส่วนใหญ่เหมือนดังเช่น กรณีการคัดค้านการก่อสร้างเขื่อนพลังน้ำของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตฯ ทั้ง 3 กรณี คือ น้ำโจน แก่งกรุง และปากมูล ซึ่งเป็นนโยบายของรัฐในการพัฒนาแหล่งผลิตพลังงานไฟฟ้าของประเทศ คุณฉวีวรรณ ประคองสันติกุล หัวหน้าข่าวเศรษฐกิจ ช่อง 9 อสมท. กล่าวว่า "ช่อง 9 เป็นสื่อของรัฐ ฉะนั้นการเสนอข่าวก็ต้องให้อยู่ในเชิงเข้าข้างรัฐบาล แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าเสนอข่าวด้านเดียว ในปัญหาคัดค้านการสร้างเขื่อน ไม่ว่าจะเป็นเขื่อนน้ำโจน หรืออีก 2 เขื่อนที่กำลังคัดค้านกันอยู่ขณะนี้ เราก็ต้องเสนอสถานการณ์ตามข้อเท็จจริง เสนอข่าวให้ครบทั้ง 2 ด้าน ทั้งด้าน สนับสนุน และคัดค้านนอกเหนือจากจะมีการให้นโยบายอย่างอื่นมาแต่จะให้น้ำหนักของฝ่ายรัฐบาลมากกว่า" (ฉวีวรรณ ประคองสันติกุล) สัมภาษณ์ 30 มีนาคม 2535) หรือ คุณพองสนาน จามรจันทร์ ผู้สื่อข่าวประกอบเสียงกรมประชาสัมพันธ์ได้กล่าวว่า "ข่าวที่เสนอจะไม่ขัดกับนโยบายการเสนอข่าวของกรมประชาสัมพันธ์ ก็คือจุดยืนอยู่ข้างรัฐบาล ให้น้ำหนักและความสำคัญกับบทบาทของภาครัฐ และปัญหาเรื่องเขื่อนน้ำโจน ปากมูล หรือ แก่งกรุงนั้น การเสนอข่าวก็ได้เสนอตามความเป็นจริงที่เกิดขึ้นในเหตุการณ์ แต่จะให้น้ำหนักของภาพที่ดีกับหน่วยงานของรัฐที่รับผิดชอบ คือ กฟผ. มากกว่าการเสนอข่าวของฝ่ายค้าน ลำดับความสำคัญของข่าวรัฐหรือหน่วยงานของรัฐก็จะต้องมาก่อนข่าวอื่น พูดง่าย ๆ ก็คือ ทำหน้าที่ประชาสัมพันธ์ให้กับรัฐนั่นเอง" จากคำสัมภาษณ์ และข้อมูลข้างต้น พิจารณาได้ว่าสื่อมวลชนวิทยุและโทรทัศน์ซึ่งสังกัดอยู่กับรัฐ ไม่สามารถแสดงท่าทีอย่างอื่นใดได้ นอกจากแสดงจุดยืนหรือท่าทีในแนวทางที่ให้น้ำหนักด้านเดียวกันกับรัฐ ฉะนั้นการศึกษาถึงท่าทีของสื่อวิทยุ และโทรทัศน์ต่อโครงการก่อสร้างเขื่อนพลังน้ำ ทั้ง 3 กรณี คือ น้ำโจน แก่งกรุง และ ปากมูล จึงแสดงจุดยืนหรือท่าทีสนับสนุน การสร้างเขื่อนเหมือนเช่นเดียวกันหมด

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

I17171685

ด้วยลักษณะการแสดงท่าทีของสื่อวิทยุและโทรทัศน์ ดังที่กล่าวมาแล้วนี้ ผู้วิจัยจึงมุ่งศึกษาสื่อมวลชนหนังสือพิมพ์เป็นหลัก และมีข้อมูลบางส่วนจากนิตยสารบางฉบับ เพื่อความสมบูรณ์ของเนื้อหา ในการวิเคราะห์ท่าทีของสื่อมวลชนต่อโครงการก่อสร้างเขื่อนพลังน้ำทั้ง 3 กรณี และในบทที่ 4 นี้ จะวิเคราะห์ท่าทีของสื่อมวลชนต่อโครงการก่อสร้างเขื่อนน้ำโจนเป็นกรณีแรก

เพื่อให้การศึกษาเกิดความเข้าใจดียิ่งขึ้น จึงต้องพิจารณาถึงความเป็นมาและลำดับเหตุการณ์ ของโครงการก่อสร้างเขื่อนน้ำโจน ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับท่าทีของสื่อมวลชนเป็นพื้นฐานต่อไปนี้คือ

ภูมิหลังของเหตุการณ์

จุดเริ่มของการเคลื่อนไหวคัดค้าน โครงการก่อสร้างเขื่อนน้ำโจนของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตฯ ได้ปรากฏชัดเจนต่อสาธารณชน เมื่อเกิดความขัดแย้งระหว่างหน่วยงานของรัฐ คือกรมป่าไม้ และ กฟผ. โดยกรมป่าไม้ให้เหตุผลว่าการสร้างเขื่อนจะเป็นการบุกรุกทำลายป่าสงวนที่บริสุทธิ์แห่งหนึ่งของชาติ ความขัดแย้งนี้ได้เกิดขึ้นในช่วงเวลาที่ได้เสนอขออนุมัติจากรัฐบาล และอยู่ในระหว่างการดำเนินการศึกษาแผนแก้ไขผลกระทบสิ่งแวดล้อมเพิ่มเติม ภาพการเคลื่อนไหวในความขัดแย้งของคู่กรณีทั้งสองฝ่ายได้ปรากฏชัดเจนสู่สายตาประชาชนมากยิ่งขึ้น จากการเสนอข่าวของสื่อมวลชนโดยมีการเสนอข่าวตอบโต้ไปมาระหว่าง กฟผ. กับ กรมป่าไม้ จากนั้นกระแสการคัดค้านการสร้างเขื่อนน้ำโจน กลับได้รับการสนับสนุนจากกลุ่มต่างๆ อย่างกว้างขวางมากยิ่งขึ้น ทั้งกลุ่มนักอนุรักษ์ นักวิชาการ นักศึกษา ประชาชน ด้วยประเด็นการคัดค้าน หลักที่ว่าการสร้างเขื่อนจะทำลายสภาพแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติ จึงมีรายงานความเคลื่อนไหวของเหตุการณ์และพฤติกรรมการคัดค้านจากกลุ่มต่าง ๆ ตลอดจนผลของการโต้ตอบระหว่างกันในหน้าหนังสือพิมพ์ฉบับต่าง ๆ และเมื่อหลายๆฝ่ายไม่เห็นด้วยกับการสร้างเขื่อน ความขัดแย้งจึงเพิ่มระดับของความรุนแรงมากยิ่งขึ้น จนกลายเป็นปัญหาระดับชาติที่รัฐบาลไม่กล้าตัดสินใจ

และยืดเวลาการพิจารณาโครงการออกไปเรื่อยๆ ประกอบกับมีการยุบสภาและเปลี่ยนรัฐบาล การเสนอเนื้อหาของสื่อมวลชนจึงหันเหไปสู่การกล่าวถึงวิธีการทำงานของรัฐบาล โยงสู่ประเด็นปัญหาการเมืองอื่นๆ จนเมื่อมีการจัดตั้งรัฐบาลใหม่ ก็มิได้มีการตัดสินใจเรื่องการสร้างเขื่อนน้ำโจนแต่อย่างใด ขณะเดียวกับการเคลื่อนไหวคัดค้านก็เงียบหายไป จึงไม่มีการเสนอเนื้อหากรณีเขื่อนน้ำโจนในหนังสือพิมพ์แต่อย่างใด

ท่าทีของสื่อมวลชน

การวิเคราะห์ท่าทีของสื่อมวลชนในกรณีนี้ คือการพิจารณาว่าสื่อมวลชนหนังสือพิมพ์ ได้เสนอเนื้อหาของกรณีการสร้างเขื่อนน้ำโจน ในลักษณะไหน และเป็นอย่างไร ซึ่งการเสนอเนื้อหาเหล่านี้ อาจมีที่มาจากปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกของระบบธุรกิจหนังสือพิมพ์ ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดแนวทางการพิจารณาท่าทีของสื่อมวลชนตามประเด็นที่เกี่ยวข้องดังนี้

1. นโยบายการเสนอเนื้อหาของสื่อมวลชน

2. จุดขายที่สื่อมวลชนเลือกนำเสนอ

3. รูปแบบการนำเสนอเนื้อหาของสื่อมวลชน

โดยมีรายละเอียดของแต่ละประเด็นดังต่อไปนี้

นโยบายการเสนอเนื้อหาของสื่อมวลชน

เนื้อหาของสื่อมวลชนหนังสือพิมพ์ที่ถูกผลิตขึ้น เพื่อสื่อความหมายให้เกิดความเข้าใจในปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม จะมีเนื้อหาที่นำเสนอเป็นอย่างไรนั้นย่อมขึ้นอยู่กับนโยบายที่สื่อมวลชนกำหนด ซึ่งถือเป็นปัจจัยภายในที่ประกอบด้วยปัจจัยต่าง ๆ ดังนี้

1. ลักษณะการเสนอเนื้อหาของสื่อมวลชนหนังสือพิมพ์ การเสนอข่าวกรณีโครงการก่อสร้างเขื่อนน้ำโจน ได้รับการนำเสนอ ตีพิมพ์เผยแพร่อย่างต่อเนื่อง ในหนังสือพิมพ์แทบทุกฉบับ และได้รับความสำคัญในการกำหนด ตำแหน่งในการเสนอข่าวอย่างเท่าเทียมกันคือได้รับการจัดอันดับข่าวให้เป็นข่าวสำคัญหรือข่าวใหญ่ ในหน้าหนึ่งหรือแม้จะได้ปรากฏเป็นข่าว ในหน้าแรกของหนังสือพิมพ์แล้ว ก็ยังมีผลสืบเนื่องให้มีการนำเสนอในหน้าในของฉบับต่างๆด้วย จะมีลักษณะให้สังเกตได้ชัดในการนำเสนอก็คือการกำหนดประเด็น หรือเพิ่มทิศทางในการเสนอข่าว จากจุดที่เป็นแง่มุมของข่าวในประเด็นที่สร้างความเร้าใจ หรือความรุนแรงของเหตุการณ์ให้มากขึ้น

ดังนั้น การพิจารณาคุณค่าของข่าวกรณีเขื่อนน้ำโจน จึงไม่แตกต่างกันแต่อย่างใดเลย แม้โดยลักษณะเนื้อหาเรื่องราวของข้อมูลในข่าวเช่นนี้จะมีองค์ประกอบของความสำคัญ ที่มีน้ำหนักให้ความหมายในลักษณะของข่าวหนัก แต่การนำเสนอข่าวกรณีนี้กลับให้ความหมายในการเสนอข่าวเบาแบบเร้าอารมณ์มากกว่า การให้สาระความคิด (IDEAL) ประกอบกับเนื้อหาในข่าวการคัดค้านการสร้างเขื่อนน้ำโจนมีความผสมผสานของการเป็นข่าวการเมือง เศรษฐกิจ ชีวิตความเป็นอยู่และการต่อสู้ดิ้นรนของความขัดแย้ง จึงทำให้การนำเสนอเรื่องราวของข่าวน้ำโจน ถูกนำเสนอโดยการพิจารณาคุณค่าของข่าวในแง่ความขัดแย้งเป็นหลักสำคัญเหมือน ๆ กันซึ่งจะตอบสนองความสนใจของผู้อ่านในตลาดได้ดีกว่า จึงมีส่วนผลักดันให้ข่าวกรณีเขื่อนน้ำโจน ที่มีเนื้อหาเป็นข่าวหนักถูกนำเสนอข่าวในแบบเร้าอารมณ์ นั่นก็คือแนวนโยบาย ในการเสนอข่าวน้ำโจนที่ปรากฏผ่านหนังสือพิมพ์ มุ่งเน้นข่าวตามประเด็นที่ประชาชนให้ความสนใจด้วยการเสนอข่าวในแบบเร้าอารมณ์ดังที่ อาจารย์สมเกียรติ อ่อนวิมล ได้กล่าวว่า "ถือเป็นข้อเสียของสื่อมวลชนในประเทศไทยโดยเฉพาะอย่างยิ่งหนังสือพิมพ์ ถ้าเป็นข่าวจะเป็นการผสมระหว่างอารมณ์ และความรู้สึกของคนเขียนข่าว ดูได้จากหนังสือพิมพ์ทุกฉบับ ถ้าเป็นบทความจะมีอารมณ์แต่ไม่มีเนื้อหาไร้เหตุผลแก่นสาร ถือเป็นจุดอ่อนที่ขาดความน่าเชื่อถือ แต่ว่าเป็นจุดขายที่ดีเพราะคนไทยชอบคนปากจัด" (สมเกียรติ อ่อนวิมล, สัมภาษณ์, 26 พฤศจิกายน 2534) โดยเฉพาะจะเห็นได้ชัดหนังสือพิมพ์จะเสนอข่าวกรณีนี้ ด้วยภาษาที่มีสีสรร และให้

ความรู้สึกทางอารมณ์ (เห็นใจ สงสาร สนุกสนาน) ในเหตุการณ์ต่างๆ ที่อยู่ในความสนใจของประชาชนอาทิ ในช่วงการพิจารณาขออนุมัติโครงการจากคณะรัฐมนตรี และการเคลื่อนไหวของกลุ่มคัดค้าน โดยใช้ภาษาที่สื่อความหมายหรือถ้อยคำในการนำเสนอที่เป็นข่าวเชิงลบ ในแง่ของความขัดแย้งด้วยการคัดค้านเขื่อน ดังตัวอย่างในตาราง 4.1

จากตารางที่ 4.1 ตารางแสดงตัวอย่างสื่อมวลชนหนังสือพิมพ์ที่เสนอข่าวแบบเร้าอารมณ์ ในประเด็นการคัดค้านที่เป็นความขัดแย้งกรณีเขื่อนน้ำโจน

วัน เดือน ปี	หนังสือพิมพ์	การพาดหัวข่าว	เนื้อหา(ความขัดแย้ง)	ประเด็นคัดค้าน
31 มีค.25	มาตุภูมิ	เกษตรฯ ค้านแหลก สร้างเขื่อนน้ำโจน	"ทางกองอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่า กรมป่าไม้ ได้ให้ข้อเสนอว่า กฟผ. ไม่ควรสร้างเขื่อนน้ำโจน เพราะจะก่อผลกระทบและทำลายสภาพแวดล้อม นอกจากนั้นปัจจุบันพลังงานอื่น ๆ ก็มีเหลือเฟือไม่จำเป็นต้องสร้าง"	สร้างเขื่อนเกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วัน เดือน ปี	หนังสือพิมพ์	การพาดหัว	เนื้อหา(ความขัดแย้ง)	ประเด็นคัดค้าน
21 กย.25	สยามรัฐ	บวงสรวงวิญญาณพระนเรศวร ค้านโครงการเขื่อนน้ำโจน	"เราคัดค้านกันมาตลอด แต่การไฟฟ้าฝ่ายผลิตฯ ผู้เป็นเจ้าของโครงการไม่ได้อนาทรร้อนใจคือเสียงคัดค้านแต่อย่างใด"	นศ.ประท้วงเขื่อนน้ำโจน
5 ตค.25	ดาวสยาม	แหกตา คณะรัฐมนตรีระบุหลักฐานน้ำโจนเชื่อไม่ได้ ยับยั้งสร้าง	" เท่าที่ได้ฟังมาตัวเลขของกฟผ. ที่นำมาชี้แจง ครม. ผิดพลาดเยอะสำหรับของตนต้าเลขมาจากกรมอุตุนิยมวิทยาซึ่งน่าเชื่อถือกว่า	ข้อมูลสร้างน้ำโจนไม่เป็นความจริง
21 ธค.25	มิตชนรายวัน	พบ 46 อันตรายเขื่อนน้ำโจนชาวกาญจน์ค้านสุดเหวี่ยง	"กลุ่มคัดค้านสร้างเขื่อนน้ำโจนพบประเด็นบกพร่องเพิ่มเสนอรายงาน ครม."	นศ.ค้านข้อเสียน้ำโจน 46 ข้อ
23 ธค.25	มติชน	เผยพบแหล่งแร่มหาศาลบริเวณเขตเขื่อนน้ำโจน	"ลูกเสือชาวบ้านกาญจนบุรีประกาศร่วมขบวนค้าน"	ทำลายแหล่งแร่

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วัน เดือน ปี	หนังสือพิมพ์	การพาดหัว	เนื้อ(ความขัดแย้ง)	ประเด็นคัดค้าน
3 มค.26	พญาครุฑ	ด่า กฟผ. ตอแหล ให้ข้อมูลเท็จน้ำโจน	"นายสุชาติ กล่าวว่า หลักฐานข้อมูลใหม่ที่ได้รับ ปรากฏชัดว่าขัดแย้งกับ เจ้าของโครงการ คือ กฟผ. ที่อ้างว่าได้สำรวจในพื้นที่ที่น้ำ ท่วมหมดแล้วและทำโฆษณาว่า ไม่พบอะไร"	ข้อมูลสร้างน้ำโจน ไม่ถูกต้อง
15 กพ.26	มติชนรายวัน	นักศึกษารับมือคำตอบ สร้างเขื่อนน้ำโจน	"หากผลออกมาไม่เป็นที่ พอใจของเราทางเราได้ เตรียมมาตรการอยู่แล้ว และจะแถลงทันทีในวัน เดียวกัน"	นศ.ค้านข้อเสีย น้ำโจน 46 ข้อ

ที่มา : แฟ้มรวบรวมข่าวจากสื่อมวลชน กรณีเขื่อนน้ำโจน ของกองประชาสัมพันธ์ การไฟฟ้าฝ่ายผลิตฯ ปี 2525 - 2526

จากตารางที่ 4.1 จะเห็นได้ว่าสื่อมวลชนหนังสือพิมพ์เสนอเนื้อหาในประเด็นการคัดค้านที่เป็นความขัดแย้ง ด้วยการนำเสนอแบบเร้าอารมณ์ในหน้าแรกดังจะเห็นได้จากคำต่าง ๆ ที่ขีดเส้นใต้ ก็เพื่อจุดมุ่งหมายที่จะเสนอข่าวสารเชิงลบ เพื่อดึงดูดความสนใจของคนอ่านตามธรรมชาติของมนุษย์ ที่สนใจเรื่องร้ายมากกว่าเรื่องดี ซึ่งการเสนอเนื้อหาเช่นนี้จะเป็นผลประโยชน์ทางธุรกิจหนังสือพิมพ์

จากข้อมูลที่ได้ศึกษาพิจารณาได้ว่า สื่อมวลชนหนังสือพิมพ์ มีนโยบายในการนำเสนอเนื้อหากรณีเขื่อนน้ำโจนเหมือนกัน คือเสนอตามกระแสข่าวในประเด็นที่ประชาชนสนใจ ด้วยเนื้อหาข่าวเชิงลบในแบบเร้าอารมณ์ ฉะนั้นเนื้อหาที่ปรากฏตามการวิเคราะห์ดังกล่าวนี้จึงชี้ให้เห็นว่า การเสนอเนื้อหากรณีเขื่อนน้ำโจน มีนโยบายมุ่งเน้นเสนอการคัดค้านในความขัดแย้งของกลุ่มบุคคล และประเด็นต่าง ๆ ซึ่งเป็นประเด็นที่อยู่ในความสนใจของประชาชน และมีเนื้อหาที่จะดึงดูดความสนใจของผู้อ่านได้ ไม่ว่าจะเสนอในหนังสือพิมพ์ประเภทใด

2. อุดมการณ์ในวิชาชีพ ในกรณีศึกษานี้ หมายถึงภาระหน้าที่และบทบาทที่พึงประสงค์ของสื่อมวลชนหนังสือพิมพ์ต่อสังคม ซึ่งได้กล่าวไว้แล้วในบทที่ 2 จากการศึกษาพบว่าการเสนอเนื้อหาของสื่อมวลชนหนังสือพิมพ์แสดงถึงภาระหน้าที่ และบทบาทในวิชาชีพดังนี้

2.1 การรายงานข่าวเหตุการณ์ความเคลื่อนไหวกรณีเขื่อนน้ำโจน หนังสือพิมพ์ได้เสนอข่าวให้ผู้อ่านได้รับทราบความเคลื่อนไหวของเหตุการณ์ตามสภาพความจริงในหน้าที่ของนักข่าวว่ามีอะไรเกิดขึ้นที่ไหน และประเด็นปัญหาอย่างไรตามกระแสเหตุการณ์อย่างต่อเนื่องตลอดเวลาไม่ว่าจะมีความเคลื่อนไหวของกลุ่มบุคคลใดฝ่ายไหน ตลอดจนกระแสของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น การประท้วง ชุมนุม หรือการอภิปรายที่ใดก็จะถูกรายงานถ่ายทอดผ่านหนังสือพิมพ์แทบทุกฉบับ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตัวอย่างที่ 1

ความเป็นมาของเหตุการณ์

ประชาชนจังหวัด สมุทรสงครามเข้าใจว่า การสร้างเขื่อนศรีนครินทร์บนลุ่มน้ำแม่กลอง ทำให้น้ำเค็มหนุนเกิดสภาวะดินเค็ม นำความเสียหายมาให้สวนมะพร้าว จึงต่อต้าน ไม่ยอมให้สร้างเขื่อนน้ำโจนบนลุ่มน้ำเดียวกันอีก เกรงว่าจะเกิดปัญหาซ้ำมากขึ้น

สื่อมวลชนได้ทำหน้าที่รายงานความเคลื่อนไหวเหตุการณ์ ประท้วงของชาวสมุทรสงคราม จากการเสนอข่าว ดังนี้

"กลุ่มผู้มายื่นหนังสือกล่าวด้วยว่า ปัจจุบันชาวสมุทรสงครามร้อยละ 80 มีอาชีพทำสวนมะพร้าว น้ำตาล และมะพร้าวผล ในเนื้อที่ทั้งหมด 187,600 ไร่ ปล่อยให้มีการสร้างเขื่อนแห่งนี้แล้ว จะส่งผลเสียหายเป็นมูลค่าไม่ต่ำกว่า 600 ล้านบาท" (ข่าวสด, 20 มิถุนายน 2525:1)

"ประสบ แหลมหลวง ประธานสหกรณ์การเกษตรอัมพวา ได้รับการร้องเรียนมาว่า ทางเกษตรกรในจังหวัดสมุทรสงคราม จะเคลื่อนไหวต่อต้านการสร้างเขื่อนน้ำโจนของ กฟผ. อย่างเต็มที่ โดยกล่าวว่าในขณะนี้ มีเขื่อนที่เกี่ยวพันกับลำน้ำแม่กลองมากอยู่แล้ว" (เดลิมิเร่อร์ 22 มิถุนายน 2525:1)

"เมื่อวันที่ 20 มิถุนายน 2524 ที่อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม นายประสบ แหลมหลวง สมาชิกสภาจังหวัด และประธานสหกรณ์การเกษตรอัมพวา พร้อมตัวแทนชาวนา ชาวสวนทุกตำบล ประมาณ 150 คน ได้มาชุมนุมพบกันที่อำเภอ แสดงความไม่เห็นด้วย กับกรณีที่การไฟฟ้าฝ่ายผลิตฯ จะสร้างเขื่อนอีกแห่งที่ จังหวัดกาญจนบุรี" (บ้านเมือง, 22 มิถุนายน 2524:1)

" ... พูดกันโดยทั่วไปว่า ถ้าหากมีการอนุมัติให้สร้างเขื่อนขึ้นมาจริง ก็จะรวบรวมบรรดาเกษตรกรทั้งหลายใน จังหวัดสมุทรสงคราม และราชบุรี ซึ่งจะได้รับผลกระทบกระเทือนจากการสร้างเขื่อนนี้มากที่สุด ยกขบวนไปร้องเรียนกับนายกรัฐมนตรีอย่างแน่นอน" (แนวหน้า, 23 มิถุนายน 2525:1)

ตัวอย่างที่ 2

ความเป็นมาของเหตุการณ์

การก่อสร้างเขื่อนน้ำโจนได้รับการต่อต้านคัดค้านอย่างรุนแรงจากนิสิตนักศึกษา นักวิชาการ และประชาชนบางกลุ่ม จึงมีผลให้รัฐบาลแต่งตั้งคณะกรรมการศึกษาปัญหาน้ำโจน เพื่อพิจารณาศึกษาข้อมูลตัดสินปัญหาน้ำโจน ซึ่งต้องใช้เวลาการพิจารณาศึกษาระยะเวลาหนึ่ง

ในช่วงระยะเวลาระหว่างการพิจารณาตัดสินปัญหาน้ำโจนของคณะกรรมการสื่อมวลชนได้แสดงหน้าที่ในการติดตามรายงานความเคลื่อนไหว ของการพิจารณาตัดสินปัญหานี้ให้ประชาชนทราบ โดยพิจารณาจากการเสนอเนื้อหาของสื่อมวลชน ดังนี้

"นายสมหมาย ฮุนตระกูล ประธานคณะกรรมการศึกษาปัญหาการสร้างเขื่อนน้ำโจนแถลงว่า ประชุมคณะกรรมการเป็นครั้งสุดท้าย เมื่อวันที่ 7 เมษายนนี้ ว่าได้ถกษ์นำเสนอนายกรัฐมนตรี วันจันทร์ที่ 11 เมษายนนี้ (มติชน , 8 เมษายน 2526:2)

"นายสมหมาย ย้ำว่าข้อสรุปดังกล่าวไม่เป็นข้อยุติว่า ควรจะสร้างเขื่อนน้ำโจน หรือไม่แต่เป็นข้อมูลและวิธีแก้ไขข้อเสียหาย ..." (บ้านเมือง, 8 เมษายน 2526:2)

"ที่ทำเนียบรัฐบาล นายสมหมาย ฮุนตระกูล รมต.กระทรวงการคลัง ได้เปิดเผยกับผู้สื่อข่าวในฐานประธานคณะทำงาน พิจารณาการสร้างเขื่อนน้ำโจน หลังจากเสร็จสิ้นการประชุม ในวันจันทร์คณะทำงานจะนำผลสรุปเสนอต่อ นายกรัฐมนตรี ซึ่งผลสรุปดังกล่าวไม่มีข้อยุติว่าสร้างหรือไม่" (เดลิมิเร่อร์, 8 เมษายน 2526:1)

"นายสมหมาย ชี้แจงว่า ข้อมูลทั้งหมดมีความหนา 97 หน้า ซึ่งกล่าวถึงข้อโต้แย้งต่าง ๆ ในปัญหาเขื่อนน้ำโจน รวมทั้งผลได้ผลเสียแต่ไม่ตัดสินว่าควรจะให้โครงการเขื่อนน้ำโจน ดำเนินการต่อไปหรือไม่ และขณะนี้ได้มอบให้เลขานุการคณะทำงานตรวจสอบความเรียบร้อยก่อนเสนอนายกรัฐมนตรี" (มหาชัย, 8 เมษายน 2526:1)

"ได้ฤกษ์ที่จะส่งผลสรุปให้ พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ นายกรัฐมนตรี ในวันจันทร์ที่ 11 เมษายนนี้ ขณะนี้ทางฝ่าย เลขานุการของที่ประชุมกำลังตรวจสอบรายละเอียดต่าง ๆอยู่" (มาตุภูมิรายวัน, 8 เมษายน 2526:1)

"นายสมหมาย เปิดเผยด้วยว่าที่ประชุมคณะกรรมการไม่ได้สรุปว่าจะสร้างหรือไม่ แต่จะเสนอข้อดีข้อเสียของการสร้างเท่านั้น ..." (ไทยรัฐ, 8 เมษายน 2526:1)

จากตัวอย่างดังกล่าว ได้นำมาจัดแสดงด้วยตารางให้ชัดเจนในตารางที่ 4.2

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 4.2 : ตารางแสดงตัวอย่างการรายงานความเคลื่อนไหวของกระแสเหตุการณ์ตามสภาพความจริงในหน้าที่ของวิชาชีพ

ลำดับที่	กระแสเหตุการณ์		หน้าที่ตามวิชาชีพ			
	วันที่	เหตุการณ์	วันที่เสนอ	ชื่อหนังสือพิมพ์	เนื้อหาที่เสนอ	หน้าที่
1	20มิย.25	เกษตรกรอำเภออัมพวา ชุมนุมประท้วง	20 มิย.25	ข่าวสด	ด้านสร้างเขื่อนน้ำโจน	รายงานเหตุการณ์ประท้วงสร้างเขื่อน
			22 มิย.25	เดลิมิเร่อร์	ชาวสวนคัดค้านเขื่อนน้ำโจนทำให้คนอดตายพืชผลพินาศเสียหาย	รายงานเหตุการณ์ประท้วงสร้างเขื่อน
				บ้านเมือง	เกษตรกรคัดค้านการสร้าง	รายงานเหตุการณ์ประท้วงสร้างเขื่อน
			23 มิย.25	แนวหน้า	เกษตรกรคัดค้านการสร้างเขื่อนเกษตรกรรวมกลุ่มประท้วงเขื่อนน้ำโจน	รายงานเหตุการณ์ประท้วงสร้างเขื่อน
2	11เมย.26	กำหนดชี้ขาดคดีสินบัญหาเขื่อนน้ำโจน	8 เมย.26	มิตชน	คณะกรรมการสรุปข้อดี-ข้อเสียน้ำโจนพร้อมเสนอรัฐบาล	รายงานความคืบหน้าการพิจารณาบัญหาน้ำโจน
				บ้านเมือง	"	"
				เดลิมิเร่อร์	"	รายงานความคืบหน้าบัญหาน้ำโจน
				มหาชัย	"	รายงานความคืบหน้าบัญหาน้ำโจน
				มาตุภูมิรายวัน	"	รายงานความคืบหน้าบัญหาน้ำโจน
				ไทยรัฐ	"	

ที่มา: แฟ้มรวบรวมข่าวจากสื่อมวลชน กรณีเขื่อนน้ำโจน ของประชาสัมพันธ์ การไฟฟ้าฝ่ายผลิตฯ ปี 2525 - 2526

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2.2 การตรวจสอบความเคลื่อนไหวของเหตุการณ์ตลอดจนค้นหาข้อมูลความเป็นจริงมาตีแผ่ให้สาธารณชนได้รับรู้ เมื่อมีเงื่อนงำความสงสัยเกิดขึ้น เป็นภาระหน้าที่ของวิชาชีพหนังสือพิมพ์ที่ได้แสดงท่าทีให้ปรากฏจากกรณีนี้ เมื่อมีคำสั่งจากสำนักนายกรัฐมนตรี ห้ามข้าราชการทุกระดับ ในกระทรวงเกษตรให้สัมภาษณ์ หรือชี้แจงเรื่องน้ำโจน และงดรายการพาสื่อมวลชนดูพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบ หนังสือพิมพ์ต่างตื่นตัวที่จะเรียกร้องสิทธิแทนประชาชน ในการรับรู้ข้อมูลที่เป็นจริง และเหตุผลเบื้องหลังการงดให้สัมภาษณ์ ด้วยการเสนอเนื้อหาวิพากษ์วิจารณ์ คำสั่งนี้อย่างรุนแรง ดังตัวอย่างจากตารางที่ 4.3

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 4.3 ตารางแสดงตัวอย่างหน้าที่ของสื่อมวลชนในการตรวจสอบความเคลื่อนไหวของเหตุการณ์กรณีเขื่อนน้ำโจน

วัน เดือน ปี	หนังสือพิมพ์	เนื้อหาที่เสนอ	สรุปประเด็น	หน้าที่
19 มิย.25	มหาชัย (คอลัมน์สังคม)	"มีปากเหมือนมีตุด พูดไม่ได้ต้องยกให้ข้าราชการไทย โดยเฉพาะคนทำงานที่เกษตร ห้ามเจ้าหน้าที่ให้ข่าวเรื่องเขื่อนน้ำโจนเด็ดขาด เพื่อขจัดความขัดแย้งระหว่างหน่วยงานของรัฐ ...หยุยา"	ไม่เห็นด้วยที่รัฐบาลสั่งห้ามเจ้าหน้าที่เกษตรให้ข่าวเขื่อนน้ำโจน	ตรวจสอบความเคลื่อนไหวเมื่อมีเงื่อนงำความสงสัย
22 มิย.25	ไทยแลนด์ ("ถึงปิดก็ไม่มิด" บทความ-กิตติ ชูพินิจ)	"เหตุผลที่คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พยายามจะเอา "ใบบัว" มาปิด "ช้างสารทั้งตัว" เพื่อมิให้คัดค้าน ... เขื่อนของ กฟผ. ก็นับว่าแปลกประหลาดดี ที่ยังอุตส่าห์ใช้วิธีปิดหูปิดตาประชาชนไม่ให้รับรู้ ..... อย่าไปคิดปิด "ข้อเท็จจริง" ซะให้ยากเลย ตราบใดที่เกี่ยวพันกับผลประโยชน์ หรือความเป็นความตายของคนส่วนใหญ่"	ไม่เห็นด้วยที่รัฐบาลสั่งห้ามเจ้าหน้าที่เกษตรให้ข่าวเขื่อนน้ำโจน	ตรวจสอบความมเคลื่อนไหวเมื่อมีเงื่อนงำความสงสัย
23 มิย.25	บ้านเมือง (บทนำ-กระแสความคิด)	"การปกปิดข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการสร้างเขื่อนน้ำโจน กระทำอย่างรุนแรงถึงขั้นมิให้นำสื่อมวลชนดูสภาพความจริง ... คำสั่งดังกล่าวก่อให้เกิดผลเป็นการปิดหูปิดตาประชาชน เราเห็นว่าไม่ชอบธรรมในการบริหารประเทศในระบอบประชาธิปไตย ทำให้น่าสงสัยว่าการรสร้างเขื่อนน้ำโจน มีเล่ห์กลแฝงอยู่	ไม่เห็นด้วยที่รัฐบาลสั่งห้ามเจ้าหน้าที่เกษตรให้ข่าวเขื่อนน้ำโจน	ตรวจสอบความเคลื่อนไหวเมื่อมีเงื่อนงำความสงสัย

วัน เดือน ปี	หนังสือพิมพ์	เนื้อหาที่เสนอ	สรุปประเด็น	หน้าที่
25 มิย.25	มหาชัย (บทความ-บิดปาก เขื่อนน้ำโจน)	"เมืองไทยมีเสรีภาพมากใครอยากพูดใคร่พูด ใครไม่อยากให้ใครพูด ก็ออกคำสั่งห้ามได้ สบายโดยไม่ต้องคำนึงถึงความเสียหาย... เมืองไทยนั้นดีมีเสรีภาพที่จะทำให้บัญชาอ่อนเสียด้วยซ้ำ"	ไม่เห็นด้วยที่รัฐบาลสั่งห้ามเจ้าหน้าที่เกษตรให้ข่าวเขื่อนน้ำโจน	ตรวจสองความเคลื่อนไหวเมื่อมีเงื่อนงำความสงสัย

ที่มา : แฟ้มรวบรวมข่าวจากสื่อมวลชน กรณีเขื่อนน้ำโจน กองประชาสัมพันธ์ การไฟฟ้าฝ่ายผลิตฯ ปี 2525

2.3 เปิดโอกาสให้เป็นตลาดเสรีของความคิดเห็น ในการทำตัวเป็นเวทีของการแลกเปลี่ยนทัศนะความคิดเห็น เป็นภาระหน้าที่และบทบาทหนึ่งของสื่อมวลชนหนังสือพิมพ์ที่ปรากฏในกรณีเขื่อนน้ำโจน ดังเช่นที่ คุณสมหมาย ปาริจฉัตร หนังสือพิมพ์มิตชน ได้กล่าวว่า "หนังสือพิมพ์ เป็นองค์กรตัวกลางจะทำได้มากน้อยแค่ไหนอย่างไรขึ้นอยู่กับนโยบายของหนังสือพิมพ์แต่ละฉบับขึ้นอยู่กับสามัญสำนึก ความสามารถของบุคคลากรของเขาอย่างเช่น เรามีหน้าบทความที่เปิดกว้าง กรมป่าไม้แสดงความเห็นมา กฟผ. แสดงความเห็นมา องค์กรต่างๆ แสดงความเห็นมา ก็เป็นหน่วยกลางที่จะทำให้ทุกฝ่ายได้มาแสดงความเห็นซึ่งกันและกันไปประกอบการตัดสินใจประกอบการพิจารณาบทบาทนี้ผมว่ามันชัดเจน" (สมหมาย ปาริฉัตร , สัมภาษณ์, 9 พฤศจิกายน 2534)

สื่อมวลชนหนังสือพิมพ์ได้เปิดโอกาสให้หน้าหนังสือพิมพ์ เป็นเวทีของการแสดงความคิดเห็นแลกเปลี่ยนทัศนะและนำเสนอข้อมูล เกี่ยวกับการสร้างเขื่อนน้ำโจน ทั้งด้านฝ่ายค้าน และฝ่ายสนับสนุน เพื่อประโยชน์ต่อการรับรู้ของประชาชนในการเกิดสาธารณมติ ดังตัวอย่างในตารางที่ 4.4

ตารางที่ 4.4 : ตารางแสดงตัวอย่างการเสนอเนื้อหาของหนังสือพิมพ์ ที่เป็นเวที แสดงความคิดเห็นและเปลี่ยนทัศนะในกรณีปัญหาเขื่อนน้ำโจน

ลำดับที่	ชื่อคอลัมน์	วันที่ - หนังสือพิมพ์	เนื้อหา	แสดงความคิดเห็น
1	ความเห็นจากผู้อ่าน	20 พค.25 - เดลิมิเร่อร์	"เขื่อนน้ำโจนเป็นสมบัติของคนไทยและชาติ ... สามารถเก็บน้ำได้ถึง 6,000 ล้านลูกบาศก์เมตร นั่นคือความหวังที่เกษตรกร... ไม่ต้องเช็ดน้ำตา.. การระบายน้ำเลี้ยงการเกษตรให้เพาะปลูกได้ผลดีในคราวแล้ว ... ส่วนด้านไฟฟ้า กำลังผลิตไฟอีก ... จึงได้ไฟฟ้าโดยไม่ต้องเผาน้ำมันหรือเผาทรัพยากรอื่นๆ"	สนับสนุน
2	"	6 สค.25 - เดลิมิเร่อร์	"ถ้าเขื่อนนี้ ทำแล้วไม่เกิดผลดีคุ้มค่าโครงการก็คงไม่อยู่ในสายตาของธนาคารโลก.. ดังนั้น การที่ทำโครงการแหล่งผลิตเพิ่มโดยมุ่งแหล่งผลิตเพิ่มโดยมุ่งที่มีต้นทุนการผลิตต่ำ จึงเป็นการจัดทำตามความต้องการของส่วนรวม"	สนับสนุน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ลำดับที่	ชื่อคอลัมน์	วันที่ - หนังสือพิมพ์	เนื้อหา	แสดงความคิดเห็น
3	ความเห็นจากผู้อ่าน	3 กย.25 - เดลิมิเร่อร์	"น้ำส่วนเกินถูกกีดกันกักเก็บไว้เสียเหนือเขื่อนให้พืชพันธ์เจริญ ... หน้าแล้งเขื่อนปล่อยน้ำ... ได้พลิกพื้นดินเพาะปลูกใหม่	สนับสนุน
4	"	17 พย.25 - เดลิมิเร่อร์	"โครงการเขื่อนน้ำโจนเป็นโครงการซึ่งจะให้ประโยชน์มหาศาลถ้าไม่เกิดผลเสียหายน่าจะ" รับด้านจัดหาเพื่อเป็นกำลังในการพัฒนาประเทศ	สนับสนุน
5	จดหมายถึงบรรษาธิการ	2เมย.25 - สยามรัฐ	"ต้องร้องไห้น้ำตาตกเพราะมะพร้าวในเขตต่าง ๆ ยืนต้นตาย ..." "นักวิชาการที่ให้สร้างเขื่อนเคยไปดูสภาพความเป็นจริงของประชาชนชาวบ้านผู้เดือดร้อยหรือไม่"	คัดค้าน
6	"	9 ตค.25 - สยามรัฐ	"ไม่เห็นชอบกับการสร้างเขื่อนน้ำโจนเพราะทำลายธรรมชาติ ... ถ้าจะสำเร็จในการสร้างเขื่อนนี้ ... โปรดได้จารึก .. ชื่อผู้อนุมัติ และผู้สร้าง ... อนุชนรุ่นหลังที่ไม่รู้จักบ่าจะได้สรรเสริญตลาดกาล"	คัดค้าน
7	ความทุกข์สารพัดทิศ	22 ตค.25 - มหาชัย	"อ้ายเรื่องจิบหายที่ กฟผ. ทำแล้วไม่มีใครกล้าพูดถึง พูดถึงแต่อ้ายเรื่องที่จะทำให้จิบหายต่อไปอีกอย่างการสร้างเขื่อนที่ว่ากันนั่นแหละ"	คัดค้าน
8	"	1 ตค.25 - มหาชัย	"ปัญหาการสร้างเขื่อนน้ำโจน มีผลเสียหายที่ยิ่งใหญ่ที่สุดคือการสูญเสียคุณค่าและการทำลายหลักฐานทางประวัติศาสตร์และโบราณคดีที่ใหญ่ยิ่งที่สุด แห่งหนึ่งของโลก"	คัดค้าน

ลำดับที่	ชื่อคอลัมน์	วันที่ - หนังสือพิมพ์	เนื้อหา	แสดงความคิดเห็น
9	ความเห็นจากผู้อ่าน	10 มีค.25 - แนวหน้า	"เขื่อนน้ำโจนยังไม่ควรสร้างจนกว่าจะได้มีการประเมินว่าผลกระทบเนื่องจากแผ่นดินไหวและเขื่อนพังจะไม่มีเสียก่อน	คัดค้าน
10	จดหมายถึงบรรณาธิการ	24 พค.25 - สยามรัฐ	"คิดว่าเขื่อนเป็นยาพิษซึ่งเป็นเพียงความคิดที่ไม่ใช่ความจริง... น้ำเป็นพลังงานที่ราคาถูกที่สุด...	สนับสนุน

ที่มา : แฟ้มรวบรวมข่าวจากสื่อมวลชน กรณีเขื่อนน้ำโจน กองประชาสัมพันธ์ การไฟฟ้าฝ่ายผลิตฯ ปี 2525 - 2526

2.4 บทบาทหน้าที่ของหนังสือพิมพ์ ในการแสดงความเป็นผู้นำทางความคิดเห็น ชี้แนะผู้อ่านให้คิดหรือกระทำ หรือละเว้นการกระทำสิ่งใด ซึ่งต้องขึ้นอยู่บนความรับผิดชอบต่อผลสะท้อนที่เกิดขึ้นในสังคม ในกรณีเขื่อนน้ำโจนหนังสือพิมพ์ได้แสดงหน้าที่ในการชี้นำผู้อ่านเพื่อการคัดค้านการสร้างเขื่อนน้ำโจน ที่ทำให้เกิดความขัดแย้งในสังคมมากกว่าการประสานประโยชน์ ด้วยการแสดงทัศนะความคิด ดังตัวอย่าง ในตารางที่ 4.5

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 4.5 : ตารางแสดงตัวอย่างการเสนอเนื้อหาของสื่อมวลชนที่ชี้นำการคัดค้านเขื่อน

ลำดับที่	ชื่อคอลัมน์	วันที่-สังกัดหนังสือพิมพ์	ประเด็น - ชี้นำการคัดค้านเขื่อน
1	สนทะเล	23 สค.25 - มติชน	จาก 50% ของป่าไม้เมื่อ 20 ปีก่อนมาถึง 20% ในปัจจุบัน เราจึงไม่มีมาจิตกะใจจะยอมให้ใครทำลายป่าต่อไปได้อีก
2	พันแหลก	23 สค.25 - ดาวสยาม	สร้างเขื่อนเมื่อใดก็เมื่อนั้น ทรัพยากรอันล้ำค่า ... ต้องสูญหาย ... อดสงกะสัยไม่ได้ว่าการสร้างเขื่อนพัฒนาประเทศ หรือพัฒนาใครกันวุ้ย
3	ขี่ม้าสีบานเย็น	21 กย.25 - เดลินิวส์	ขอคลใจ ครม. อย่าคล้อยตามคำหว่านล้อมของพวกที่จะทำลายป่าด้วยการสร้างเขื่อน ผลาญเงินประชาชนหมื่นล้าน
4	ตรีศูล	22 กย.25 - เดลินิวส์	ตรีศูล สนับสนุน ความเคลื่อนไหวของพลังนักศึกษา คัดค้านเขื่อนน้ำโจนเพื่อความถูกต้อง
5	แวดล้อมรอบกาย	29 กย.25 - บ้านเมือง	การเก็บน้ำของเขื่อนจะหนุนน้ำทะเลได้เขื่อน ทำให้พืชผลเสียหาย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ลำดับที่	ชื่อคอลัมน์	วันที่-สังกัดหนังสือพิมพ์	ประเด็น - ชี้นำการคัดค้านเขื่อน
6	ผ่าที่ไหนเผาไฟ	8 ตค.25 - ดาวสยาม	"การสร้างเขื่อนขึ้นมาทำได้ ทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญต้องจมอยู่ใต้น้ำ สัตว์ป่านานาพันธ์ต้องหนีไปอยู่พม่า"
7	ขลุกขลิก (ลอง ลิขิต)	13 ตค.25 - ไทยรัฐ	"ท่าน ... จะตัดไม้ทำลายป่า ท่าน ... จะทำลายต้นน้ำลำธาร ท่าน ... จะทำลานสัตว์ป่านานาชนิด
8	นุ้ย บางบุนเทียน	19 ตค.25 - บ้านเมือง	ผมแสดงเหตุผลในด้านคัดค้านการก่อสร้างเขื่อนน้ำโจนหลายครั้ง จุดประสงค์ในการคัดค้าน ก็เพราะเห็นว่างเงินก่อสร้างสูงถึง 12,000 ล้านบาท

ที่มา : แฟ้มรวบรวมข่าวจากสื่อมวลชน กรณีเขื่อนน้ำโจน กองประชาสัมพันธ์ การไฟฟ้าฝ่ายผลิตฯ ปี 2525

2.5 สำหรับความเป็นกลางในการเสนอข่าว คือหน้าที่เสนอความเป็นไปของจุดยืนในสังคม จากกรณีนี้ กลุ่มหนึ่งจะสร้างเขื่อน อีกกลุ่มหนึ่งไม่สร้างต้องเสนอความเห็นของทั้งสองกลุ่ม เพื่อให้รู้ว่ากลุ่มที่สร้างกับกลุ่มที่ไม่สร้างเขื่อน คือใคร มีความเห็นอย่างไรแค่ไหนและมีทางออกอย่างไร แล้วไปหากลุ่มที่ตัดสินใจได้ คือกลุ่มรัฐบาลแต่ในความเป็นจริงของการปฏิบัติภาระกิจงานข่าวนั้นต้องทำงานแข่งกับเวลาและความรวดเร็วทั้งในเรื่องของการแข่งขันในการรายงานข่าว และกำหนดเวลาปิดกรอบของหนังสือพิมพ์

แต่ละฉบับ จึงทำให้ความเป็นกลางตามขั้นตอนการเสนอข่าวให้เกิดความสมดุลย์นั้นยากที่จะทำได้ โดยพิจารณาจากน้ำหนักคำที่ขาดความเป็นกลาง ซึ่งในที่นี้ หมายถึงคำที่มีน้ำหนักให้การสนับสนุนหรือคัดค้านในกรณีนี้ ดังตารางที่ 4.6

ตารางที่ 4.6 ตารางแสดงตัวอย่างความไม่เป็นกลางในการเสนอข่าวกรณีเขื่อนน้ำโจน

น้ำหนักคำที่ไม่เป็นกลาง

ลำดับ	วันที่ - สังกัด	น้ำหนักคำที่ขาดความเป็นกลาง
1	20 เมย. 25 - มหาชัย	ระบุเป็นตัวแสบทำให้มีการบุกรุกทำลายป่าไม้ของชาติอย่างมหาศาล
2	10 พค. 25 - ชาวไทย	จวกไฟฟ้าจอมดื้อรั้น สร้างเขื่อนรั่วอุดพันล้าน
3	11 พค. 25 - มหาชัย	ผู้ว่าฯ สั่งเล่นงาน กฟผ. ทำลายป่าสงวน
4	30 กย. 25 - มติชนรายวัน	แฉเล่ห์ กฟผ.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ลำดับ	วันที่ - สังกัด	น้ำหนักคำที่ขาดความเป็นกลาง
5	1 ตค.25 - ไทยแลนด์	ฝ่ายค้านน้ำโจนระบุแอบอ้างพระราชดำริ
6	4 ตค.25 - ไทยแลนด์	ไฟฟ้าฯ ทุ่มนับแสนเกลี้ยกล่อมนักข่าว
7	5 ตค.25 - แนวหน้า	ศึกน้ำโจนยืดเยื้อ ตัวเลข ข้อมูลเละ
8	16 ตค.25 - สยามรัฐ	"ชวน" ว่า กฟผ. บุกป่าสงวน
9	19 ตค.25 - บ้านเมือง	สำรวจถนนเข้าน้ำโจน ป่าจะยับ
10	21 ธค.25 - เดลิมิเร่อร์	พบ กฟผ. อุบข้อมูลน้ำโจนตรงจุดแผ่นดินไหว
11	21 ธค.25 - บ้านเมือง	นศ.ชี้ 46 ประเด็น ไฟฟ้าผลิตบกพร่อง
12	21 ธค.25 - มติชนรายวัน	พบ 46 อันตราย เขื่อนน้ำโจนชาวกาญจน์ ต้านสุดเหวี่ยง

ที่มา : แฟ้มรวบรวมข่าวจากสื่อมวลชน กรณีเขื่อนน้ำโจน กองประชาสัมพันธ์ การไฟฟ้าฝ่ายผลิตฯ ปี 2525

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จากตารางที่ 4.6 คำต่าง ๆ ที่ขีดเส้นใต้ เป็นคำที่ให้น้ำหนักในทางคัดค้านกับการดำเนินงาน โครงการก่อสร้างเขื่อนน้ำโจน ของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตฯ จึงเป็นการเสนอข่าวที่ไม่เป็นกลาง ให้ประโยชน์ฝ่ายที่คัดค้านการสร้างเขื่อน

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า การเสนอเนื้อหาของสื่อมวลชน พิจารณาในแง่อุดมการณ์ และภาระหน้าที่ในวิชาชีพที่พึงประสงค์ของสื่อมวลชน ต่อสังคมในกรณีเขื่อนน้ำโจน พบว่าสื่อมวลชนได้มีบทบาทหน้าที่ในการให้ข่าวสาร, ตรวจสอบความเคลื่อนไหวของเหตุการณ์ต่าง ๆ, ค้นหาข้อมูลความจริงมาตีแผ่ และเป็นของเวทีการแสดงความคิดเห็น จากภาระหน้าที่ดังกล่าว แสดงว่าหนังสือพิมพ์ยังมีหลักการที่คำนึงถึงการดูแล รักษาผลประโยชน์ของสาธารณชน และปกป้องสิทธิเสรีภาพของประชาชน ด้วยการปฏิบัติหน้าที่ตามวิถีทางของสถาบันหนังสือพิมพ์

3. การตลาด การประกอบกิจการหนังสือพิมพ์ ในปัจจุบันเป็นระบบธุรกิจ ซึ่งย่อมต้องคำนึงถึงผลที่ทำให้เกิดการซื้อขายสินค้าในตลาด และสินค้าในธุรกิจหนังสือพิมพ์ ก็คือข่าวนั่นเอง และข่าวที่เป็นที่สนใจให้เกิดการซื้อขายในตลาดได้นั้น นอกจากจะมีความแตกต่างจากสินค้าอื่นแล้ว ย่อมต้องสอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภค และความต้องการสินค้าในตลาดช่วงนั้น ๆ ด้วย ดังนั้น ข่าวสารเรื่องโครงการก่อสร้างเขื่อนของ กฟผ. จึงเปรียบเสมือนรูปแบบหนึ่งของสินค้าที่หนังสือพิมพ์แต่ละฉบับจะนำมาเสนอขายในตลาดข่าวสาร และก็เป็นสินค้าข่าวที่เสนอขายได้ดีด้วย เนื่องจากข่าวประเภทนี้ มีเนื้อหาสาระที่มีความสำคัญ (SIGNIFICANCE) และความน่าสนใจ (INTEREST) ในคุณค่าของข่าวเด่นๆ ที่แตกต่างจากข่าวอื่น และอยู่ในความสนใจของตลาดหลายประการดังนี้ ปัญหาการสร้างเขื่อนน้ำโจนเป็นปัญหาระดับชาติที่อยู่ในความสนใจของประชาชนมีทั้งการคัดค้าน และสนับสนุนพาดพิงเกี่ยวข้องกับเรื่องราวของความสูญเสียชีวิต ทรัพย์สินและอารยธรรมที่มีเรื่องของอารมณ์ การต่อสู้และความก้าวร้าวของกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการสร้างเขื่อน ตลอดจนมีเหตุการณ์ความขัดแย้งที่เคลื่อนไหวในประเด็นที่จะเสนอเป็นข่าวได้อยู่ตลอดเวลา โดยเฉพาะเรื่องราวที่ให้ภาพในทางลบ เป็นสิ่งที่ชักจูงใจให้คนอ่านสนใจติดตาม ตามสัญชาติญาณ

ของมนุษย์อยู่แล้ว ดังที่คุณประกิต หลิมสกุล หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ กล่าวว่า "ความเจริญงอกงามกับความสูญเสียนี้ ความเร้าใจในการที่จะเป็นข่าวสารมันต่างกันฉะนั้น ความขัดแย้งเมื่อเราพูดถึงความสูญเสีย ความไม่น่าที่จะได้รับ มันเป็นจิตวิทยา ปกติที่หนังสือพิมพ์จะเลือกสรรข่าวสารนี้ น้ำหนักมันจะมากกว่าโดยอัตโนมัติของธรรมชาติเพื่อสนองสัญชาติญาณการรับรู้ของมนุษย์ตามปกติ" (ประกิต หลิมสกุล, สัมภาษณ์, 24 พฤศจิกายน 2534)

จึงทำให้ข่าวคราวความเคลื่อนไหวกรณีเขื่อนน้ำโจน เป็นสินค้าที่ผู้อ่านต้องการบริโภค และด้วยปัญหาน้ำโจนไม่ใช่เป็นเพียงปัญหาของฝ่ายค้าน หรือฝ่ายสนับสนุนเท่านั้นแต่ยังพาดพิงถึงความสูญเสียทรัพยากร และสภาพแวดล้อมในธรรมชาติของส่วนรวม จึงทำให้เสนอขายข่าวนี้ได้ทั้งในตลาดของผู้ค้าน ผู้สนับสนุน และประชาชนทั่วไป ประกอบกับปรากฏการณ์อื่น ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมทั้งบุคคล และเหตุการณ์สามารถโยงมาสู่ปัญหาน้ำโจนได้ จึงทำให้มีโอกาสที่จะเสนอเนื้อหาของเรื่องนี้เปลี่ยนแปลงได้อยู่เรื่อย ๆ ตลาดคนอ่านก็ไม่จำเจ มีความใหม่ของเนื้อหาที่จะนำเสนออยู่เรื่อย ๆ ดังที่ได้ยกตัวอย่างมาในตารางที่ 4.7 และตารางที่ 4.8

ตารางที่ 4.7 ; ตารางแสดงตัวอย่างปรากฏการณ์ในสังคมที่เชื่อมโยงกับการเสนอเนื้อหากรณีน้ำโจน ที่สัมพันธ์กับบุคคล

ลำดับที่	บุคคล	ความสัมพันธ์	เสนอในหนังสือพิมพ์
1	กฟผ.	เจ้าของโครงการ	1 เมย.25 ; บ้านเมือง
2	รัฐบาล	ผู้ตัดสินใจอนุมัติโครงการ	10 มิย.25 ; เดลิมิเร่อร์
3	เกษตร	ทำลายป่าสงวนและสัตว์ป่า	6 พค.25 ; ไทยรัฐ
4	นักโบราณคดี	ทำลายอารยธรรม	13 ธค.25 ; มติชนรายวัน
5	นักธรณี	ทำลายแหล่งแร่	25 เมย.25 ; ข่าวสด

ที่มี : แฟ้มรวบรวมข่าวจากสื่อมวลชน กรณีเขื่อนน้ำโจน กองประชาสัมพันธ์ การไฟฟ้าฝ่ายผลิตฯ ปี 2525

ตารางที่ 4.8 : ตารางแสดงตัวอย่างปรากฏการณ์ในสังคมที่เชื่อมโยงกับการเสนอเนื้อหา กรณีเขื่อนน้ำโจน ที่สัมพันธ์กับเหตุการณ์

ลำดับที่	เหตุการณ์	ความสัมพันธ์	เสนอในหนังสือพิมพ์
1	น้ำท่วมแม่กลอง	อ้างว่าเหตุมาจากเขื่อนศรีนครินทร์ โยงมาถึงการสร้างเขื่อนน้ำโจนในจังหวัดเดียวกัน	มิย.25 ; ไทยรัฐ
2	แผ่นดินไหว จ.กาญจนบุรี	อ้างว่า จ.กาญจนบุรี มีเขื่อนหลายแห่งเป็นเหตุให้เกิดแผ่นดินไหว และเขื่อนน้ำโจนจะเพิ่มให้เกิดมากยิ่งขึ้น	17 กค.25 ; ข่าวสด
3	ยุบสภาเปลี่ยนรัฐบาล	การตัดสินปัญหาน้ำโจนถูกเลื่อนออกไป	17 มีค.25 ; มิตชนรายวัน

ที่มา : แฟ้มรวบรวมข่าวจากสื่อมวลชน กรณีเขื่อนน้ำโจน กองประชาสัมพันธ์ การไฟฟ้าฝ่ายผลิตน ปี 2525

ลักษณะของเนื้อหา กรณีเขื่อนน้ำโจน ถ้าเปรียบเหมือนสินค้าก็เป็นสินค้าที่มีจุดเด่นที่จะขายได้ในทุกส่วนแบ่งของตลาดข่าวสาร เนื่องด้วยมีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับความขัดแย้งที่มีผลกระทบกับผลประโยชน์ของสาธารณชน และประเทศชาติที่พาดพิงถึงสภาพแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติที่ทุกประเทศกำลังตื่นตัว และให้ความสนใจในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และด้วยเนื้อหาที่มีลักษณะดังกล่าว จึงทำให้การเสนอเนื้อหากรณีเขื่อนน้ำโจนสามารถเสนอขายได้ในทุก ๆ ส่วนของตลาดข่าวสารซึ่งจะให้ประโยชน์ต่อการดำเนินธุรกิจหนังสือพิมพ์ ที่ต้องคำนึงถึงผลกำไรทางการตลาดเป็นหลัก ดังนั้น การกำหนดประเด็นเนื้อหาในการนำเสนอ จึงคำนึงถึงประเด็นที่จะขายความสนใจให้ผู้อ่านจำนวนมากได้เป็นเป้าหมายสำคัญ กว่าการเสนอประเด็นปัญหา

ตามบทบาทภาระหน้าที่ในวิชาชีพหนังสือพิมพ์ ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างในตารางที่ 4.5 , 4.6 มีการนำเสนอเนื้อหาชี้นำความขัดแย้ง และการเสนอข่าวในประเด็นที่ให้น้ำหนักคำที่ขาดความเป็นกลาง เนื่องด้วยเป็นประเด็นที่จะดึงดูดความสนใจผู้อ่านในทุกส่วนของตลาดข่าวสารได้

ดังนั้นการศึกษานโยบายการเสนอเนื้อหาของสื่อมวลชน ในกรณีเขื่อนน้ำโจน พบว่าสื่อมวลชนหนังสือพิมพ์ มีนโยบายคัดค้านด้วยการเสนอข่าวความขัดแย้งที่เป็นข่าวเชิงลบในแบบเร้าอารมณ์ และมีแนวโน้มแสดงการคัดค้านด้วยการทำหน้าที่ชี้แนะ แสดงความคิดเห็น และค้นหาข้อเท็จจริงที่มีเงื่อนงำมาตีแผ่เพื่อดึงดูดความสนใจในตลาดข่าวสารของผู้อ่าน

จุดขายที่สื่อมวลชนเลือกนำเสนอ

โดยหลักการแล้วสื่อมวลชนหนังสือพิมพ์ย่อมทำหน้าที่ในการคัดเลือกเสนอข้อเท็จจริง และข่าวสาร ตามแนวทางความเป็นนักวิชาชีพที่จะเป็นประโยชน์ต่อสาธารณชนมากที่สุด แต่ในความเป็นจริงแล้ว หากพิจารณาจากตัวบทของเนื้อหาที่นำผ่านหนังสือพิมพ์แล้ว หัวข้อหรือประเด็นปัญหาที่สื่อมวลชน ให้ความสนใจนำเสนอกลับไม่มีบทบาทเด่นชัดในด้านวิชาชีพ เท่ากับการเลือกเนื้อหาตามเป้าหมายการตลาด

ดังจะเห็นได้จากตารางที่ 4.1 ประเด็นที่คัดเลือกมาเสนอ จะเป็นหัวเรื่องความขัดแย้งของคู่กรณี ที่แสดงถึงการตอบโต้ด้านอารมณ์ ที่ดึงดูดความสนใจของตลาดผู้อ่านมากกว่าข้อสนับสนุน หรือข้อคัดค้านที่มีเหตุมีผล เป็นข้อมูลความรู้กับสาธารณชนในปัญหานี้อย่างถูกต้อง

เมื่อเป็นเช่นนี้ การคัดเลือกเนื้อหาของโครงการเขื่อนน้ำโจน จึงมุ่งกำหนดเนื้อหาที่มีองค์ประกอบสำคัญ ของข่าวที่สร้างจุดขายให้ผู้อ่านสนใจซึ่งส่วนใหญ่เป็นเนื้อหาเชิงลบในกรณีนี้ จุดขายที่สื่อมวลชนเลือกเสนอคือ ผลกระทบกระเทือนต่อ

ทรัพยากรและสภาพแวดล้อม ที่เป็นผลประโยชน์ของสาธารณชน ซึ่งมีลักษณะการเลือกเสนอเนื้อหาดังต่อไปนี้

1. ย้ำเสนอภาพความขัดแย้งในประเด็นของการทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจากฝ่ายค้าน ซึ่งมาจากกลุ่มต่างๆ หลายกลุ่มอาทิ นักวิชาการ นักอนุรักษ์ นิสิต นักศึกษา และประชาชน เป็นประเด็นสำคัญสุด ด้วยการเสนอแบบเร้าอารมณ์ แม้การสร้างเขื่อนจะหมายถึง การพัฒนาแหล่งพลังงานไฟฟ้า แต่ก็ไม่ได้รับการนำเสนอในประเด็นนี้ มุ่งกำหนดวาระในการเลือกเสนอเขื่อน เป็นตัวทำลายป่าไม้ และสิ่งแวดล้อมตามกระแสความโน้มเอียงของสังคม ต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม จนบางครั้งเราจะพบลักษณะเนื้อหาของสื่อมวลชนที่นำเสนอ ภาพลบต่อความสำคัญของการสร้างเขื่อนในหลายๆ ประเด็น ดังตัวอย่างในตาราง 4.10 โดยเน้นที่เลือกเสนอภาพความขัดแย้งระหว่างคู่กรณีอย่างต่อเนื่อง ดังตัวอย่างที่แสดงจากเนื้อหา ในตารางที่ 4.9

ตารางที่ 4.9 : ตารางแสดงตัวอย่างการเลือกเสนอความขัดแย้งของคู่กรณีในการเสนอเนื้อหาของสื่อมวลชนกรณีเขื่อนน้ำโจน

ลำดับที่	ชื่อหนังสือพิมพ์	วันที่	เนื้อหา	จุดขาย(ความขัดแย้ง)
1	แนวหน้า	4 ตค.25	"รายงานข่าวว่ากลุ่มนักศึกษาตลอดจนผู้ที่มีความเห็นคัดค้านไม่ให้สร้างเขื่อนไปชุมนุมเพื่อแสดงท่าทีที่คัดค้านที่ทำเนียบรัฐบาล	การชุมนุมประท้วงหน้าทำเนียบ

หอสมุดกลาง สถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ลำดับที่	ชื่อหนังสือพิมพ์	วันที่	เนื้อหา	จุดขาย(ความขัดแย้ง)
2	ไทยแลนด์	8 ตค.25	"ผู้สื่อข่าวได้ซักถามถึงเรื่องนี้ นศ.จะบวชเพื่อเขื่อนน้ำโจน นายเกษมกล่าวว่าผมก็เห็นด้วยและผมเองก็สาธุซึ่งผมก็หวังว่าเค้าจะแผ่เมตตาให้ผมบ้าง	การตอบโต้ของคู่กรณี (ระหว่างฝ่ายค้านและฝ่ายสนับสนุน)
3	เดลินิวส์	21 ธค.25	"กลุ่มนักศึกษามหาบัณฑิตร่วมกับชมรมอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 14 สถาบัน ได้จัดทำบันทึกรายงานเรื่อง "ความบกพร่องของโครงการเขื่อนน้ำโจนมอบให้รัฐบาล ... ประเด็นสำคัญที่บกพร่องมีถึง 46 ประเด็น เช่น แร่ธาตุ	กลุ่มอนุรักษ์ทำหนังสือบันทึกความบกพร่องการสร้างเขื่อนให้รัฐบาล

ที่มา : แฟ้มรวบรวมข่าวจากสื่อมวลชน กรณีเขื่อนน้ำโจน กองประชาสัมพันธ์ การไฟฟ้าฝ่ายผลิตฯ ปี 2525

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 4.10 : ตารางแสดงตัวอย่างการเน้นเนื้อหาที่ให้ภาพลบของการสร้างเขื่อน

ลำดับที่	ชื่อหนังสือพิมพ์	วันที่	สรุปเนื้อหาภาพลบของเขื่อน
1	เข็มทิศ	30 สค.- 6 กย.25	สร้างเขื่อนทำลายป่า เป็นสาเหตุทำให้น้ำท่วม
2	สยามรัฐ	14 กย.25	สร้างเขื่อนทำลายป่า
3	บ้านเมือง	20 กย.25	เขื่อนทำลายสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ
4	มติชนรายวัน	27 ธค.25	เขื่อนทำลายโบราณวัตถุ

ที่มา : จากแฟ้มรวบรวมข่าวของกองประชาสัมพันธ์ การไฟฟ้าฝ่ายผลิต ปี 2525

จากตารางที่ 4.9 , 4.10 จะเห็นว่าสื่อมวลชนเลือกนำเสนอประเด็นความขัดแย้งของฝ่ายค้าน ที่มาจากการสร้างเขื่อนทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ซึ่งประเด็นดังกล่าวนี้ เป็นประเด็นของข่าวที่จะสามารถสร้างความรู้สึกร่วมได้ง่าย (SENSATIONALIZE) ปลุกอารมณ์ได้ง่าย ทั้งๆที่เป็นเรื่องที่พิสูจน์ยาก นั่นก็ย่อมหมายถึง การเสนอข่าวในประเด็นเหล่านี้จะทำให้ขายได้ จึงเป็นที่ต้องการของหนังสือพิมพ์ในการรายงานข่าว เพราะอยู่ในความสนใจของตลาดผู้อ่าน

2. เลือกเสนอประเด็นใหม่ ๆ จากเหตุการณ์ หรือสถานการณ์ ซึ่งหมายถึงการหยิบยกสถานการณ์ทางสังคม ที่เกิดขึ้นในแต่ละช่วงมาเป็นประเด็นข่าวได้อยู่เรื่อยๆ อย่างต่อเนื่อง ในทางวิชาชีพหนังสือพิมพ์แล้วการเสนอข่าวในประเด็นใหม่ ซึ่งแสดงถึงความเคลื่อนไหวของเหตุการณ์ หรือความคืบหน้าของข่าว จะเป็นผลประโยชน์ต่อธุรกิจหนังสือพิมพ์ ดังตัวอย่างในตารางที่ 4.7 และ ตารางที่ 4.8 ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคม ทั้งบุคคลและเหตุการณ์ มีความเกี่ยวพันกับปัญหาน้าโจนที่ทำให้เกิดประเด็นข่าวใหม่ ๆ มานำเสนออยู่เรื่อย ๆ

จากลักษณะของการเลือกประเด็นข่าว ความขัดแย้งกรณีเขื่อนน้าโจน ที่เกิดได้ใหม่ๆ อย่างต่อเนื่องอยู่เรื่อยๆ เช่นนี้ ทำให้การเสนอเนื้อหาลักษณะนี้มี คุณค่าของข่าวที่เป็นจุดขายในความสนใจของตลาด ผู้อ่าน ที่นามาสู่การเป็นข่าวที่หนังสือพิมพ์ขายได้ ทั้งในส่วนแบ่งทางการตลาดของฝ่ายคัดค้าน และสนับสนุนและยังสามารถสนองความต้องการของผู้อ่านทั่ว ๆ ไปในตลาดข่าวสาร ซึ่งโดยธรรมชาติของมนุษย์มักสนใจข่าวสารเชิงขัดแย้ง ที่มีเรื่องราวของอารมณ์ หรือความรู้สึก และเรื่องราวเร้าอารมณ์เหล่านี้ จะทำให้เกิดขึ้นได้ดี และง่ายในการเสนอข่าวความขัดแย้งที่มีคู่กรณีระหว่างฝ่ายค้าน และฝ่ายสนับสนุนซึ่งจะสามารถสร้างสีสรรเพื่อการขายข่าวด้วยการใช้ถ้อยคำ ที่สร้างอารมณ์ร่วมของความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในแต่ละคู่กรณีเพื่อให้ผู้อ่านเกิดภาพพจน์ และให้ความรู้สึกสนุก มีรสชาติอยากรู้อยากอ่าน สนองความต้องการของตลาดผู้อ่านได้ดี คุณประกิต กล่าวว่า "ในสังคมไทย ประชาชนมีพื้นฐานการศึกษาไม่สูงมากพอที่จะรับรู้เรื่องสาธารณูปโภค ที่จะมีผลกระทบต่อตัวเองระยะยาว ในวันข้างหน้าคนไทยในวันนี้ชอบเรื่องสั้นๆ ง่ายๆ พื้นฐานการรับรู้เขาไม่มากพอ" (ประกิต หลิมสกุล , สัมภาษณ์, 24 พฤศจิกายน2534) ในส่วนนี้นับได้ว่าหนังสือพิมพ์ได้เลือกเสนอเนื้อหาน้าโจนในการเสนอบทบาท การคัดค้านในประเด็นของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ที่กระทบกระเทือนต่อผลประโยชน์ของสาธารณชนซึ่งมีการแตกประเด็นข่าวใหม่ได้อยู่เรื่อย ๆ อันเป็นประโยชน์ในทางธุรกิจหนังสือพิมพ์ที่ต้องแสวงหาประเด็นข่าวใหม่ เพื่อรายงานความเคลื่อนไหวหรือความคืบหน้าของเหตุการณ์การ เพื่อขายข่าวได้ทั้งในส่วนแบ่งการตลาดด้านอนุรักษ์และพัฒนาตลอดจนส่วนรวมตลาด(AGGREGATION) ในตลาดผู้อ่านทั่ว ๆ ไป

ดังนั้น จากข้อมูลที่ศึกษาจึงสรุปได้ว่า จุดขายที่สื่อมวลชนเลือกนำเสนอจากกรณีเขื่อนน้ำโจน คือเนื้อหาในประเด็นการคัดค้านจากฝ่ายอนุรักษ์ ในเรื่องของการทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ที่มีผลกระทบกระเทือนกับผลประโยชน์ของสาธารณชน ซึ่งเป็นข่าวสารเชิงขัดแย้งที่เป็นลักษณะเด่นในเชิงข่าวของกรณีนี้ซึ่งจะนำมาเป็นจุดขายในตลาดข่าวสาร ที่สร้างความพอใจให้กับผู้อ่านในส่วนแบ่งการตลาด ทั้งผู้สนับสนุน ผู้คัดค้าน และประชาชนทั่วไป ฉะนั้น ท่าทีของสื่อมวลชนที่มีต่อการสร้างเขื่อนน้ำโจน จากการวิเคราะห์ในหัวข้อนี้คือ ท่าทีคัดค้านการสร้างเขื่อนที่เลือกประเด็นความขัดแย้ง เรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่กระทบกระเทือนผลประโยชน์ของสาธารณชน มากำหนดเป็นจุดขายในการเสนอเนื้อหา โดยใช้การเสนอขายแบบเร้าอารมณ์ เป็นส่วนสนับสนุนให้จุดขายเด่นขึ้น เพื่อดึงดูดความสนใจของผู้อ่านได้ในทุกส่วนของตลาดข่าวสาร มากกว่าการนำเสนอในลักษณะอื่น ๆ

<u>รูปแบบการนำเสนอและเนื้อหาของสื่อมวลชน</u>

การวิเคราะห์ "รูปแบบการนำเสนอเนื้อหา" คือ การพิจารณาถึงวิธีการนำเสนอเนื้อหาของสื่อมวลชนหนังสือพิมพ์ ต่อกรณีเขื่อนน้ำโจน ว่ามีรูปแบบและเนื้อหาในการนำเสนออย่างไร ในลักษณะใด และลักษณะต่าง ๆ เหล่านั้น ได้เป็นจุดขายที่ดึงดูดความสนใจ หรือสนองความต้องการของตลาดผู้อ่านเพียงไร ส่วนในการวิเคราะห์เนื้อหานั้น พิจารณาว่าสื่อมวลชนได้แสดงภาระหน้าที่ และบทบาทต่อกรณีนี้อย่างไร ซึ่งผู้วิจัยได้พิจารณา การวิเคราะห์ในหัวข้อนี้ ดังนี้

1. แหล่งที่มาของข้อมูล

2. รูปแบบของการนำเสนอเนื้อหา

ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ที่มาของข้อมูล

ในการทำข่าวของนักหนังสือพิมพ์ย่อมจะต้องมีข้อมูล หรือเรื่องราวของข่าวที่จะนำเสนอต่อผู้อ่าน วิธีการที่จะให้ได้มาซึ่งข้อมูลเหล่านี้ ถ้ามองอย่างธรรมดาแล้ว ก็คงมีวิธีการเดียวคือ สื่อมวลชนต้องหาข่าวด้วยตัวเอง แต่ในความเป็นจริงแล้วจากการศึกษาเนื้อหาของข่าวจากหนังสือพิมพ์ และการสัมภาษณ์พบว่ามีความเป็นไปได้หลายรูปแบบ ที่ทำให้นักข่าวมีเรื่องมาเสนอผู้อ่านได้ ผู้วิจัยพอสรุปและแบ่งแยกวิธีการได้ข้อมูลของนักข่าว 2 ลักษณะใหญ่ ๆ ดังนี้

1. จากแหล่งข่าวที่เกี่ยวข้อง

เนื่องจากโครงการก่อสร้างเขื่อนน้ำโจน เป็นเรื่องของความขัดแย้งทางความคิด ในระหว่างการอนุรักษ์ และการพัฒนา ฉะนั้นบุคคลผู้เกี่ยวข้องกับข่าวจึงได้แก่ ผู้สนับสนุนและผู้คัดค้านที่จะเป็นผู้ส่งข่าว หรือให้ข่าวแก่สื่อมวลชน เพื่อเผยแพร่ข้อมูล ออกสู่สาธารณชน เพื่อให้เกิดการคัดค้าน หรือสนับสนุนอย่างเด่นชัดในสังคมผ่านสื่อมวลชน ในการนำเสนอจากกรณีศึกษาดังกล่าว พิจารณาโดยสรุปรวมได้ว่ากลุ่มผู้สนับสนุนและผู้คัดค้าน ที่เป็นแหล่งข่าวสามารถแบ่งออกเป็นกลุ่มได้ดังนี้

- กลุ่มผู้สนับสนุน ได้แก่
  - รัฐบาล
  - กฟผ.
  - หน่วยงานของรัฐอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง
  - ชาวบ้านที่สนับสนุน
  - นักการเมือง หรือพรรคการเมืองที่สนับสนุน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

- กลุ่มคัดค้านได้แก่
  - กลุ่มองค์กร หรือชมรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ
  - นักเรียน นักศึกษา
  - ประชาชนที่คัดค้าน (ส่วนใหญ่เป็นผู้ที่ได้รับผลกระทบ)
  - นักการเมือง หรือพรรคการเมืองที่สนับสนุน

2. สื่อมวลชนหาข้อมูลเอง

โดยมากแล้วการหาข้อมูลเองจากกรณีนี้ ก็เป็นการรายงานข่าวตามกระแสของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคม มักเป็นการรายงานข่าวจากการประท้วงหรืออภิปราย ชุมนุม เนื่องจากข่าวเรื่องนี้มีเนื้อหาทางวิชาการ ที่ซับซ้อน การเจาะลึกในประเด็นต่าง ๆ ย่อมต้องการผู้รู้ที่มีพื้นฐาน และความสนใจพิเศษ นักข่าวสามารถหาข้อมูลด้วยตนเองได้ 2 ลักษณะ คือการสัมภาษณ์ และสังเกตการณ์

ดังนั้นแหล่งข้อมูลของสื่อมวลชน จึงมาจากแหล่งข่าวของแต่ละฝ่ายเป็นส่วนใหญ่ และเรื่องความเชื่อถือในแหล่งข่าวก็เช่นกัน ผู้สื่อข่าวจะยึดถือข้อมูลจากแหล่งข่าวที่ตนเองเชื่อถือ มาประกอบกับกรอบความคิดเดิมที่ตนเองมีอยู่ และนำไปตัดสินใจร่วมกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ตามธรรมชาติของผู้รับสารทั่วไป เพราะผู้สื่อข่าวเองก่อนที่จะทำหน้าที่ส่งสารไปยังประชาชนทั่วไป ก็ย่อมต้องรับสารมาจากแหล่งข่าวต่างๆ ด้วยเหมือนกัน ซึ่งจะมีเนื้อหาอย่างไรนั้น สื่อมวลชนจะเป็นผู้คัดเลือก และกำหนดประเด็นในการเสนอ ซึ่งเหตุการณ์ใดจะเป็นข่าวหรือไม่นั้น ต้องขึ้นอยู่กับว่ากรณี หรือเหตุการณ์นั้น ๆ ปรากฏตัวเป็นกระแสข่าวอยู่ก่อนหน้านั้น เพราะเรื่องบางเรื่องนั้นแม้จะมีการพูดกันมาก ก็ไม่ปรากฏเป็นข่าว จากนั้นจึงต้องพิจารณาความสนใจ หรือความรู้สึกร่วม ตลอดจนการคาดการณ์ในกระแสความต้องการของสังคมเพื่อธุรกิจของคนทำหนังสือพิมพ์ด้วยว่า จะนำเสนอข่าวนี้ออกมาปรากฏให้ประชาชนทราบอย่างไร

การหาข้อมูลเพื่อนำเสนอ ด้วยวิธีดังกล่าวของหนังสือพิมพ์ ย่อมต้องขึ้นกับความถี่ในการให้ข่าว และการเป็นข่าวจากแหล่งข่าวของฝ่ายสนับสนุน และฝ่ายคัดค้าน กรณีเขื่อนน้ำโจน แหล่งข่าวจากฝ่ายต้านสามารถจุดประเด็นข่าวให้ต่อเนื่องจากเหตุการณ์ของสังคมได้อยู่เรื่อย ๆ จึงทำให้การเสนอข่าวมีโอกาสที่จะปรากฏในหน้าหนังสือพิมพ์ได้มากกว่า พร้อมๆกับการตอกย้ำ ที่สร้างภาพการคัดค้านให้ผู้อ่านได้รับรู้อย่างชัดเจน

<u>รูปแบบการเสนอเนื้อหา</u>

เนื้อหาของสื่อมวลชนกรณีโครงการก่อสร้างเขื่อนพลังน้ำของ กฟผ. ได้รับการนำเสนอในหลายรูปแบบ และดูเหมือนว่าสามารถนำเสนอได้ทุกวิธีการเท่าที่จะมีอยู่ในข่าวหนังสือพิมพ์ ตามแต่เจ้าของคอลัมน์ และนักข่าวจะเลือกประเด็นเกี่ยวกับการคัดค้านการสร้างเขื่อนประเด็นใดไปเสนอในส่วนของตน บางครั้งภายในฉบับเดียวกัน มีการนำเสนอเรื่องโครงการก่อสร้างเขื่อนพลังน้ำทุกรูปแบบ โดยเฉพาะในช่วงใกล้ขออนุมัติโครงการก่อสร้าง และช่วงที่มีข่าวสารพิเศษน่าสนใจเกี่ยวข้องกับกรณีการคัดค้านการสร้างเขื่อน เช่น การประท้วง การประชุมของคณะกรรมการพิจารณาเรื่องนี้ การสัมมนาของผู้เชี่ยวชาญจากกลุ่มอนุรักษ์

อย่างไรก็ตาม จากเนื้อหาดังกล่าว สรุปเป็นรูปแบบการนำเสนอเนื้อหาเรื่องโครงการก่อสร้างเขื่อนพลังน้ำของ กฟผ. ได้ 6 ลักษณะคือ

1. ข่าว
2. บทความ
3. สกู๊ปพิเศษ
4. บทบรรณาธิการ
5. จดหมายจากผู้อ่าน
6. คอลัมน์ซุบซิบ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แต่ละรูปแบบของการนำเสนอข้อมูลมีลักษณะดังนี้

1. ข่าว

หน้าที่ของหนังสือพิมพ์ คือการเสนอข่าว เรื่องการคัดค้านโครงการเขื่อนน้ำโจนของ กฟผ. ก็จัดเป็นข่าวหน้าหนึ่งที่หนังสือพิมพ์ได้รายงานให้ผู้อ่านได้ทราบ ข่าวมีด้วยกันหลายลักษณะ เริ่มแต่ "ข่าวหน้าหนึ่ง" เป็นข่าวเกี่ยวกับการคัดค้าน หรือกิจกรรมในการคัดค้าน หรือบทบาทของผู้นำ และบุคคลสำคัญทางการเมืองที่เกี่ยวข้องกับโครงการสร้างเขื่อน

ภาพประกอบข่าว ส่วนใหญ่จะเป็นภาพแสดงถึงการกระทำ (ACTION) ของผู้ชุมนุมประท้วงทั้งภาพขนาดใหญ่ ไปจนถึงการบรรยายภาพธรรมดา สุดแต่ลักษณะของภาพแบบใดจะสร้างความสนใจหรือเร้าใจได้มากน้อยกว่ากัน เรื่องราวที่เป็นข่าวหน้าหนึ่งมักเป็นเหตุการณ์ผิดปกติคือการบวงสรวง เผาหุ่น ประท้วง หรือมีบุคคลสำคัญที่เกี่ยวข้องในข่าว

สำหรับข่าวการคัดค้านที่สร้างให้เกิดสถานการณ์รุนแรง ผิดจากธรรมดาจะเป็นข่าวหน้าหนึ่ง ซึ่งอาจมีแต่ภาพพร้อมคำบรรยายไม่มีข่าว หรือมีทั้งข่าวและภาพก็ได้

ข่าวลักษณะต่อมาคือ "ข่าวย่อย" ได้แก่ ข่าวหรือภาพข่าว, เรื่องของโครงการก่อสร้างเขื่อนน้ำโจนที่มีอยู่ในฉบับ และกระจายอยู่ตามหน้าต่างๆ เช่น ข่าวสั้น สรุปข่าว ข่าว "HOTLINE"

ในช่วงก่อนอนุมัติ มีการเสนอข่าวในปริมาณน้อย และเป็นข่าวสั้นๆ มีอยู่หน้าในของฉบับ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นข้อมูล ครั้นมาถึงช่วงใกล้อนุมัติ การเสนอข่าวมีสีสรรและให้น้ำหนักในความสำคัญของข่าว ที่มีรายละเอียดและแหล่งข้อมูล ความเคลื่อนไหวจากที่ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับข่าวมากขึ้น

การนำเสนอในรูปแบบของ "ข่าวหน้าหนึ่ง" ก็เพื่อเป็นการจัดตำแหน่งให้ข่าวนั้นมีอันดับความสำคัญที่จะปรากฏอยู่ในหน้าแรก ที่เปรียบเสมือนตู้โชว์สินค้าเพื่อให้เนื้อหาในประเด็นนั้น มีน้ำหนักในการรับรู้ นั่นก็คือ การกำหนดวาระให้ผู้อ่านสนใจและรับรู้ ความสำคัญของประเด็นในเนื้อหากรณีเขื่อนน้ำโจน ตามที่สื่อมวลชนเสนอ ซึ่งพิจารณาจากข้อมูลแล้ว ข่าวหน้าหนึ่งที่นำเสนอ คือการกำหนดวาระให้ผู้อ่านสนใจ และตระหนักในความสำคัญของประเด็นคัดค้านเขื่อนน้ำโจน ดังตัวอย่างในตารางที่ 4.11

ตารางที่ 4.11 : ตารางแสดงตัวอย่างการจัดตำแหน่งความสำคัญของการคัดค้านเขื่อนน้ำโจน ในหน้าแรกของหนังสือพิมพ์ เพื่อกำหนดเป็นวาระให้ผู้อ่านสนใจ และรับรู้ตามที่สื่อมวลชนเสนอ

ลำดับที่	ลงวันที่ - ชื่อหนังสือพิมพ์	พาดหัว	ประเด็นที่กำหนดให้รับรู้
1	29 สค 25 ; ชาวไทย	ค้านสร้างเขื่อนน้ำโจน ชาติสูญปีละพันล้านบาท ขัดราชกิจจาฯ ฉบับพิเศษ	สร้างเขื่อนทำลายสัตว์ป่าและป่าแสนกว่าไร่
2	30 สค - 6 กย 25; เข็มทิศ	ระบุน้ำท่วมเมืองกาญจน์ ทันตาเห็น ทำลายป่า เตือนระวังเขื่อนน้ำโจน	เขื่อนน้ำโจนจะทำให้ป่าไม้ในเขตสมบูรณ์ถูกทำลาย สภาวะน้ำท่วมจะรุนแรง
3	27 กย 25 ; บ้านเมือง	นักศึกษาหวิดปะทะ กับคนไฟฟ้าฝ่ายผลิตฯ ในป่า	การเคลื่อนไหวคัดค้านเขื่อนจากนักศึกษา ด้วยการบวงสรวงและอภิปราย

ลำดับที่	ลงวันที่ - ชื่อหนังสือพิมพ์	พาดหัว	ประเด็นที่กำหนดให้รับรู้
4	30 กย 25 ; มติชน	แฉเล่ห์ กฟผ. อ้างในหลวงสร้างเขื่อนน้ำโจน	ฝ่ายค้านหาว่า กฟผ. อ้างน้ำโจน เป็นโครงการพระราชดำริ

ที่มา : แฟ้มรวบรวมข่าวจากสื่อมวลชน กรณีเขื่อนน้ำโจน ปี 2525

จากตารางที่ 4.11 พิจารณาได้ว่ารูปแบบการนำเสนอข่าวในหน้าแรก ซึ่งเป็นตำแหน่งแรกในความสนใจของผู้อ่าน จึงใช้ถ้อยคำ ลีลา และสำนวนโวหาร ที่จะดึงดูดความสนใจของผู้อ่าน ในคำที่ขีดเส้นใต้ เช่น หวิดปะทะ แฉเล่ห์ กฟผ. ทันตาเห็น สูญปีละพันล้าน และในขณะเดียวกันเนื้อหาที่นำเสนอเป็นข่าวก็จะให้รายละเอียดข้อมูลของประเด็นคัดค้าน ผลกระทบที่เป็นปัญหา หรือความคืบหน้าของโครงการ เพื่อสนองความต้องการข่าวสารของตลาดผู้อ่าน

สรุปจากข้อมูลแล้ว รูปแบบการเสนอเป็นข่าวในกรณีเขื่อนน้ำโจน จะเป็น ข่าวหน้าแรก เพื่อกำหนดเป็นวาระให้ประชาชนตระหนักถึงความสำคัญ ตามประเด็นการคัดค้านที่สื่อมวลชนเสนอ ด้วยสำนวนโวหารจากถ้อยคำที่สร้างภาพความรุนแรงของการคัดค้าน เพื่อเป็นจุดขายที่ดึงดูดความสนใจในตลาดข่าวสาร

2. บทความ

การเสนอแนวคิดหรือทัศนคติในเรื่องนี้ จะมาจากเจ้าของคอลัมน์โดยตรงและจากผู้สนับสนุนหรือผู้คัดค้าน ซึ่งจะเสนอในรูปแบบของบทความ จากการ

วิเคราะห์หนังสือพิมพ์ทั้งหมด พบว่าลักษณะของบทความส่วนใหญ่มีอยู่ 2 ประเภท คือ บทความเชิงสนับสนุน และบทความเชิงคัดค้าน

บทความเชิงสนับสนุนจะมาจาก กลุ่มผู้สนับสนุน อาทิ บทความที่เขียนเผยแพร่จาก กฟผ. (สยามรัฐ , 2 กันยายน 2521:1) แนวคิดที่สนับสนุนจากเจ้าของคอลัมน์ประจำฉบับ ส่วนบทความเชิงคัดค้าน มีการนำเสนอผ่านสื่อมวลชนที่มาจากกลุ่มคัดค้านการสร้างเขื่อน และความคิดเห็นของเจ้าของคอลัมน์บางท่าน ที่จะเสนอแนวคิด ในบางประเด็นที่ไม่เห็นด้วยกับการสร้างเขื่อน

การแสดงเนื้อหาจากหนังสือพิมพ์ ในรูปของบทความที่ปรากฏให้มี ทั้งการสนับสนุน และคัดค้านผลัดเปลี่ยนกันเช่นนี้ บอกให้ทราบว่าสื่อมวลชน(หนังสือพิมพ์) ให้ความอิสระที่จะมีการเสนอแนวคิด และความคิดเห็นอย่างเปิดกว้าง ดำรงตนเป็นสื่อกลางต่อการส่งผ่านข้อมูลจากหลาย ๆ ด้าน ถ่ายทอดสู่ผู้อ่านต่อไป และยังเป็นรูปแบบของการแสดงความคิดในประเด็นปัญหา ที่อยู่ในความสนใจของภาวะสังคมข่าวสารขณะนั้น ซึ่งสนองความต้องการของผู้อ่านได้ดี

3. สกู๊ปพิเศษ

เป็นลักษณะคอลัมน์พิเศษที่จัดขึ้นในช่วงที่เกิดบรรยากาศตึงเครียดในการขัดแย้ง หรือการคัดค้านนั้นมีเงื่อนงำ ปมปัญหา โดยไม่ใช่คอลัมน์ประจำสกู๊ปพิเศษมีเนื้อหาและการนำเสนอคล้ายข่าว และบทความ ถือเป็นการเล่าเหตุการณ์ ของการเป็นข่าวที่ผ่านมาแล้ว และนำมารวมปะติดปะต่อแง่มุมต่าง ๆ ด้วยการสรุปเนื้อหาของเรื่องราวข่าวเป็นช่วง ๆ และมีการพาดหัวสรุปเป็นประเด็นต่าง ๆ ต่อเนื่องกันไปเรื่อย ๆ พร้อมสอดแทรกการวิเคราะห์ ผสมกับลีลาสำนวนการเขียนให้อ่านเหมือนเรื่องเล่า เพื่อให้ได้เนื้อหาที่สมบูรณ์

เช่น สกู๊ปพิเศษเรื่อง "เขื่อนน้ำโจน" แก้ปัญหาหรือสร้างปัญหา (มาตุภูมิ , 16 มิถุนายน 2525:6) และ "เขื่อนต้นน้ำ - จานข้าวของใคร" แนวหน้า , 28 มิถุนายน 2525:5) เนื้อหาโจมตีการก่อสร้างเขื่อนน้ำโจนทำลายสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ รูปแบบของสกู๊ปพิเศษจะประกอบไปด้วยเนื้อหาเจาะลึกในรายละเอียดของข้อมูล และมีภาพประกอบ โดยเนื้อความมักกล่าวถึงประเด็นคัดค้านหรือสนับสนุนประเด็นใดประเด็นหนึ่ง หรือกล่าวถึงภาพรวมที่ครอบคลุมในหลาย ๆ ประเด็นของเขื่อนใดเขื่อนหนึ่งมากกว่า ภาพรวมของเขื่อนพร้อมด้วยวิธีการนำเสนอที่ดึงประเด็น ที่กำลังเป็นกระแสข่าว ที่อยู่ในความสนใจของสังคม มาเสนอในลีลาและสำนวนที่เพิ่มอรรถรสในการอ่าน ให้ดึงดูดความสนใจของตลาดผู้อ่าน ดังจะเห็นได้จากวิธีการเขียนโปรยหัวข่าว และคำที่ขีดเส้นใต้จากตัวอย่างในตารางที่ 4.12

ตารางที่ 4.12 : ตารางแสดงตัวอย่างการเสนอเนื้อหาในแบบสกู๊ปข่าวที่ดึงดูดความสนใจผู้อ่าน

ลำดับ	ชื่อหนังสือพิมพ์	โปรยหัว-สกู๊ปข่าว ประเด็นที่กำลังเป็นกระแสข่าว	ความลึกของเนื้อหา
1	26 พค 26;ปวงชน	...จากแดวน้อยถึงอ่าวไทย ...ปวงชน เพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคมโลกอย่างสันติ แสวงหาสัจจธรรมร่วมกัน	ผลกระทบจากการสร้างเขื่อนทำลายพืชไร่และเกิดการสูญเสียอย่างไร และ (เป็นการรายงานจากเหตุการณ์จริง)

ลำดับ	ชื่อหนังสือพิมพ์	โปรยหัว-สกู๊ปข่าว ประเด็นที่กำลังเป็นกระแสข่าว	ความลึกของเนื้อหา
2	25 กค 26;แนวหน้า	กฟผ. ชี้เหตุแผ่นดินไหวแค่ผิวโลก เคลื่อนตัวไม่กระทบถึงเขื่อน	ข้อเท็จจริงในการเกิดแผ่นดินไหว ,สภาพ สาเหตุและลักษณะ
3	24 ธค 25;มติชน	พบอู่อารยธรรมลึกลำบรรพ์เขตเขื่อนน้ำโจน เป็นขวานหินอายุ 7,000 ปี	หลักฐานทางโบราณคดีที่พบ, ประวัติในอดีต, สัมภาษณ์นักโบราณคดี

ที่มี : แฟ้มรวบรวมข่าวจากสื่อมวลชน กรณีเขื่อนน้ำโจน ปี 2525

การเสนอเนื้อหาในรูปแบบสกู๊ปข่าว ให้ความหมายถึงความสำคัญที่สื่อมวลชนให้ความสนใจในประเด็นข่าวที่ต้องการเสนอ ในรายละเอียดที่มากขึ้น และพิจารณาแล้วว่า ปัญหาน้ำโจนเป็นเรื่องผลประโยชน์ของสาธารณชน (PUBLICINTERESTED) ที่ยังหาคำตอบหรือทางออกที่จะยุติความขัดแย้ง ระหว่างการอนุรักษ์และการพัฒนาที่เกิดขึ้นในสังคมได้ ก็จำเป็นอยู่เองตามวิสัยของวิชาชีพหนังสือพิมพ์ที่จะต้องตรวจสอบ (INVESTIGATE NEWS) ค้นหาข้อมูลหรือข้อเท็จจริงจากเรื่องราวที่ยังหาข้อยุติในสังคมไม่ได้ มาตีแผ่เพื่อสนองความต้องการข่าวสารของผู้อ่าน สกู๊ปพิเศษจึงเป็นอีกรูปแบบหนึ่งของการสื่อสารส่งข้อมูล เพื่อเพิ่มความลึกของเรื่องราวให้ละเอียดยิ่งขึ้น อันจะเป็นประโยชน์ต่อสาธารณชนในการตัดสินปัญหาน้ำโจน

4. บทบรรณาธิการ

เป็นสิ่งที่ขาดไม่ได้ในหนังสือพิมพ์ทุกฉบับ ซึ่งเปรียบเสมือนการแสดงจุดยืนหรือทิศทางของหนังสือพิมพ์นั้นๆ ที่มีต่อประเด็นข่าวที่เขียนถึงหรือกล่าวถึงนับว่าเป็นหัวใจของหนังสือพิมพ์ก็ว่าได้ ซึ่งมีเนื้อหาเพียงภายในกรอบที่จำกัด กรณีการก่อสร้างเขื่อนน้ำโจน บทนำส่วนใหญ่ มีทั้งแนวทางในการประสานประโยชน์ หรือการหาความตกลงร่วมกัน ที่จะยุติปัญหาขัดแย้งในสังคม และแนวทางการคัดค้านซึ่งนำเสนอในช่วงต่างๆ ที่เหตุการณ์คัดค้านเริ่มจะมีอุณหภูมิสูง อาทิ บทนำ "เขื่อนน้ำโจนผลได้ผลเสีย" (ไทยรัฐ, 3 ตุลาคม 2525:4) แสดงข้อเขียนคัดค้านการสร้างเขื่อนโดยกล่าวว่า

"ตัวอย่างเหล่านี้เราเคยเห็นมาแล้วในกรณีเขื่อนภูมิพล เขื่อนศรีนครินทร์ ในขณะนี้ยังไม่ได้รับประโยชน์เต็มที่ หากสร้างเขื่อนใหม่ขึ้นมาอีก ภาระเงินกู้จะเริ่มต้นทันที เมื่อเรากู้เงินมาแม้จะเสียดอกเบี้ยหรือชะลอการจ่ายก็ตาม ปัญหาที่หนักคือการเสี่ยงต่อการลงทุน ซึ่งคำตอบเหล่านี้มีเพียงแต่โครงการของผู้เชี่ยวชาญอย่างเดียว หากมองในแง่ของตัวอย่างที่มีมาแล้วด้วย"

และ บทนำ "ห้ามกระแสความคิด"(บ้านเมือง,23 มิถุนายน 2525:4) แสดงข้อเขียนกล่าวคัดค้านการสร้างเขื่อนว่า

"การปกปิดข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการสร้างเขื่อนน้ำโจน กระทำอย่างรุนแรงถึงขั้นมิให้นำพาสื่อมวลชนไปดูสภาพความจริงในท้องที่ ซึ่งได้รับความกระทบกระเทือน"

5. จดหมายถึงบรรณาธิการ

เป็นคอลัมน์ที่ส่วนใหญ่ปรากฏอยู่ในหนังสือพิมพ์แทบทุกฉบับ นั่นย่อมแสดงให้เห็นว่า หนังสือพิมพ์มีความเป็นอิสระ และเป็นสื่อกลางที่จะให้มีการแลกเปลี่ยนแสดงความคิดเห็น เห็นจากผู้อ่าน ในหลายๆ กลุ่ม หลายๆ มุมมองที่ย่อมต้องมีความคิดเห็นแตกต่างกัน โดยเฉพาะเมื่อมีประเด็นปัญหา ความขัดแย้งในสังคม ดังเช่นกรณีปัญหาการสร้างเขื่อนน้ำโจน หนังสือพิมพ์ก็ย่อมเป็นสื่อกลางต่อการเป็นกระจกสะท้อนหลายหลายความคิดเห็นของสาธารณชน ที่อาจนำไปสู่การสร้างสาธารณมติได้ และในขณะเดียวกันก็เปิดโอกาสให้ประชาชน ที่ได้รับความเดือดร้อนทุกข์ยากได้มีโอกาสเรียกร้องสิทธิ และความเป็นธรรม ในเรื่องราวของตน ผ่านหนังสือพิมพ์เช่นเดียวกัน

ในช่วงเวลาของการขัดแย้งในปัญหาการก่อสร้างเขื่อน ทั้งในช่วงก่อนและใกล้ขออนุมัติ ได้มีทั้งผู้สนับสนุน และผู้คัดค้านที่แสดงความคิดเห็นในลักษณะของการประเมินค่าว่าสนับสนุนหรือคัดค้าน ส่งผ่านมายังหนังสือพิมพ์ อย่างต่อเนื่องอยู่เรื่อยๆ อาทิ

"การอนุรักษ์กับการพัฒนา" (เดลิมิเร่อร์ , ความเห็นจากผู้อ่าน, 17 กันยายน 2525:6)

หนังสือพิมพ์มหาชัย , ความทุกข์สารพัดทิศ, 13 กันยายน 2525:6

หนังสือพิมพ์สยามรัฐ ,จดหมายถึงบรรณาธิการ, 4 กรกฎาคม 2525:6

คอลัมน์จดหมายถึงบรรณาธิการ ยังคงเป็นที่นิยมใช้เป็นสื่อกลางในการร้องเรียน หรือแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในส่วนสนับสนุน หรือคัดค้านต่อประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นอยู่เสมอๆ จากการวิเคราะห์เนื้อหาดังกล่าว จะเห็นได้ว่าผู้เขียนคอลัมน์ส่วนใหญ่มิได้เสนอความคิดเห็นสนับสนุน หรือคัดค้าน แต่จะทำหน้าที่เป็นสื่อกลาง ในการพิจารณา จดหมายแต่ละฉบับที่จะคัดเลือกนำลงตีพิมพ์จากทุกฝ่าย ที่ต้องการ

แสดงทัศนะความคิดเห็นที่ไม่ใช่เป็นการให้ร้ายป้ายสี แต่จะพิจารณาข้อเขียนในจดหมายต่างๆ ในแง่ที่จะเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม และล้อมกรอบแจ้งให้ฝ่ายค้านหรือสนับสนุนฝ่ายใดมีข้อมูลความคิดเห็นอย่างไร ก็นำส่งมาลงตีพิมพ์ได้

จึงเป็นลักษณะการสื่อสารระหว่างผู้เขียนคอลัมน์ และผู้อ่านในเรื่องการแสดงทัศนะแนวคิด หรือการออกความคิดเห็นสนับสนุน หรือคัดค้าน การสร้างเขื่อนของ กฟผ. โดยหนังสือพิมพ์เปรียบเสมือนเป็นสื่อกลางของเวทีในการแสดงความคิดเห็นแลกเปลี่ยนทัศนะในแง่มุมของการสนับสนุน หรือการคัดค้าน ในประเด็นต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับปัญหาการก่อสร้างเขื่อนน้ำโจน นับเป็นเสียงสะท้อนจากผู้อ่านต่อกรณีนี้ แต่จะเป็นข้อมูลหรือทัศนะที่ดีหรือถูกต้องหรือไม่นั้น ก็ต้องขึ้นอยู่กับการพิจารณาของผู้อ่านเนื่องจากคอลัมน์นี้ส่วนใหญ่จะเป็นการลงเผยแพร่ความคิด ของผู้อ่านที่เขียนจดหมายมาโดยพิจารณาว่าจะไม่เกิดผลเสียหายกับผู้อื่น และเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม โดยเปิดโอกาสให้ทั้งผู้สนับสนุน และผู้คัดค้านแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระ การยอมรับให้มีทรรศนะข้อมูลของเสียงค้าน และสนับสนุนมาเปิดเผยให้สาธารณชนได้ทราบอย่างกว้างขวางเช่นนี้ ชี้ชัดได้ว่าสื่อมวลชนอยากจะให้ผู้อ่าน หรือสาธารณชนเข้าใจปัญหาของทั้งฝ่ายค้าน และฝ่ายสนับสนุนทั้งสองด้าน เพื่อให้เสรีภาพต่อการตัดสินใจเลือกที่จะสนับสนุน หรือคัดค้านเป็นการให้เสรีภาพต่อการแสดงความคิดเห็นผ่านสื่อหนังสือพิมพ์ในปัญหาทางสังคมร่วมกัน ซึ่งเป็นรูปแบบหนึ่งของการเสนอเนื้อหากรณีเขื่อนน้ำโจน ที่สนองต่อความต้องการในการแสดงความคิดในประเด็นน้ำโจนจากผู้อ่าน

6. คอลัมน์ซุบซิบ

นับเป็นส่วนชูรสของหนังสือพิมพ์ก็ว่าได้ ซึ่งมีเนื้อหาเพียง 4-5 ประโยคคอลัมน์ซุบซิบในกรณีข่าวนี้จะนำลงในคอลัมน์ซุบซิบสังคมการเมือง ที่เป็นเรื่องราวของการซุบซิบว่ากล่าวที่พาดพิงถึงเหตุการณ์ หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับธุรกิจสังคมและการเมือง เสียเป็นส่วนใหญ่ มีลักษณะเป็นการเสนอเกร็ดของปัญหาการ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สร้างเงื่อนจากบุคคล, องค์กร หรือผลกระทบสำคัญ ในลักษณะเสียดสีเมื่อต้องการคัดค้านและเขียนเชียร์เมื่อต้องการสนับสนุน

เรื่องข่าวซุบซิบจะเป็นการรายงานต่อเนื่องเป็นระยะๆ ยิ่งโดยเฉพาะในสภาพเหตุการณ์ที่มีบุคคลชั้นนำ หรือบุคคลทางการเมืองเข้าไปเกี่ยวข้อง หรือบรรยากาศของเหตุการณ์ตึงเครียด คอลัมน์นี้ก็จะเสนอในเนื้อหาที่ยาวและต่อเนื่องติดต่อกันหลายๆวัน โดยมีทิศทางการเขียนที่จะสนับสนุนหรือคัดค้าน ตามกระแสความต้องการของสังคม ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ชาตรี , คอลัมน์กระจกเงาบานใหญ่, ดาวสยาม ; 14 กรกฎาคม 2525:3
มะไฟเบิกฟ้า, เดลินิวส์ , 20 กันยายน 2525:3
มดตันไฟ , บ้านเมือง, 8 ตุลาคม 2525:3

คอลัมน์ซุบซิบ ในกรณีเงื่อนน้ำโจนมีการนำเสนอในลักษณะการประชดประชัน และการเสียดสีจากการให้ความหมาย ด้วยคำพูดและลีลา การเขียนตามกระแสเหตุการข่าว จึงทำให้ดึงดูดความสนใจจากตลาดผู้อ่านได้ดี

สรุปแล้วเรื่องราวกรณีเงื่อนน้ำโจน นำเสนอในรูปแบบของข่าวหน้าหนึ่งและข่าวย่อยอย่างต่อเนื่องเป็นระยะเวลานาน เริ่มแต่มีการพิจารณาศึกษาความเหมาะสมโครงการ และมีการเสนอบทความ และสกู๊ปข่าวพิเศษในประเด็นการคัดค้านเงื่อนน้ำโจนเกือบทุกระยะที่เกิดประเด็นการขัดแย้ง (HOT ISSUE) ไม่ว่าจะเป็นเรื่องโบราณคดี ป่าไม้ สัตว์ป่า นอกจากนี้ก็มีการเสนอในรูปของจดหมายถามตอบจากบรรณาธิการ, ซุบซิบ หน้า 4 ในคอลัมน์สังคมธุรกิจและการเมืองอยู่ตลอดเวลา

จากการที่มีรูปแบบนำเสนอทุกรูปแบบ ปรากฏอยู่ในเนื้อหาของหนังสือพิมพ์ พิจารณาได้ว่าสื่อมวลชน ให้น้ำหนักความสำคัญที่จะหยิบยกหัวข้อปัญหา เงื่อนน้ำโจนมาเป็นประเด็น ที่กระตุ้นให้ประชาชนตระหนักต่อความสนใจในปัญหานี้ตามไปด้วย

และยังช่วยเพิ่มจุดขายเพื่อดึงดูดความสนใจของผู้อ่านด้วยการนำเสนอในหลาย ๆ รูปแบบที่แตกต่างกัน ทั้งยังสามารถสนองความต้องการรายละเอียดข้อมูลข่าวสารที่เพิ่มมากขึ้นในตลาดข่าวสารของเรื่องนี้ จากรูปแบบแต่ละรูปแบบที่นำเสนอ

การเสนอเนื้อหา

เมื่อได้วิเคราะห์ถึงรูปแบบการนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับ โครงการก่อสร้างเขื่อนพลังน้ำของ กฟผ. แล้ว ส่วนที่ให้ความหมายของข้อมูลได้อย่างเด่นชัดคือ "เนื้อหา" โดยข้อเท็จจริงแล้วสามารถแบ่งเนื้อหาออกไปได้หลายชนิด ขึ้นอยู่กับมาตรฐานหรือเกณฑ์ที่จะนำมาใช้ สำหรับการวิจัยครั้งนี้ได้วิเคราะห์เนื้อหาออกเป็น 2 ประเภท ตามลักษณะเนื้อหาของข่าวที่นำเสนอในหนังสือพิมพ์ในกรณีนี้ ซึ่งมี 2 ประเภทคือ

1. เนื้อหาประเภทข้อเท็จจริง ได้แก่ เนื้อหาที่รายงานให้ทราบถึงความจริงต่าง ๆ ที่มีอยู่ในโลกทางกายภาพ อันอยู่ในวิสัยที่มนุษย์จะตรวจสอบได้ถึงความแน่นอนถูกต้องของเนื้อหานั้น ถ้าพิสูจน์ตรวจสอบแล้ว เนื้อหานั้นเป็นจริงเนื้อหานั้นก็จัดได้ว่าเป็นเนื้อหาที่มีคุณภาพควรแก่การเชื่อถือ

2. เนื้อหาประเภทข้อคิดเห็น ได้แก่ เนื้อหาซึ่งเกี่ยวกับปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในจิตใจ จากการประเมินของผู้ส่งสาร อาจเป็นความรู้สึก แนวคิด ความเชื่อที่บุคคลมีต่อตนเอง ต่อบุคคลอื่น ต่อวัตถุ หรือต่อเหตุการณ์ใดๆ ก็ตาม เนื้อหาประเภทนี้ เป็นเนื้อหาที่ไม่อยู่ในวิสัยที่จะถูกตรวจสอบได้ว่าเป็นจริงหรือไม่อาจทำได้เพียงแต่การประเมินความน่ารับฟัง ความสมเหตุสมผลตลอดจนความเป็นไปได้ของเนื้อหานั้นเท่านั้น

และจากการศึกษาครั้งนี้พบว่า การนำเสนอเนื้อหาของโครงการก่อสร้างเขื่อนน้ำโจน มีลักษณะเป็นทั้งเนื้อหาประเภทข้อเท็จจริง และข้อคิดเห็น ซึ่งผู้วิจัยจะได้ศึกษาความหมายของเนื้อหา เพื่อวิเคราะห์ถึงหน้าที่และบทบาทของสื่อมวลชนดังนี้คือ

1. เนื้อหาประเภทข้อเท็จจริง

ในการเสนอเนื้อหาประเภทนี้ เป็นการนำเสนอเพื่อรายงานให้ทราบข้อมูลที่ถูกต้องในรายละเอียดและตัวเลขด้านวิศวกรรม หรือข้อมูลแผนงานเกี่ยวข้องกับการอพยพการศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อม หรือรายละเอียดตามแผนงานอื่น ๆ และการรายงานเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม ที่เกี่ยวข้องกับเขื่อนน้ำโจน

สำหรับเนื้อหาประเภทข้อเท็จจริงในกรณีเขื่อนน้ำโจน ได้แยกวิเคราะห์ใน 2 ด้าน คือ ประเด็นที่นำเสนอ, ทิศทางของเนื้อหา

ประเด็นที่นำเสนอ ได้แก่

- รายงานความขัดแย้งของปัญหาน้ำโจน เช่น รายงานเหตุการณ์การคัดค้านการสร้างเขื่อนจากองค์กร และชมรมต่างๆ ด้วยการอภิปรายหรือเข้าพบนายกรัฐมนตรี (มหาชัย, ชาวบ้าน, เดลิมิเร่อร์, ไทยแลนด์: 2 สิงหาคม 2525:1)

- รายงานความเคลื่อนไหวของโครงการ เช่น รายงานผลการพิจารณาจากคณะกรรมการศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อม , รายงานวาระการพิจารณาเข้าคณะรัฐมนตรี ดังตัวอย่างรายงานความเคลื่อนไหวการพิจารณาศึกษาผลกระทบด้านต่าง ๆ ตลอดจนความก้าวหน้าในการพิจารณา ของคณะกรรมการ (บ้านเมือง, 17 ธันวาคม 2525:1), รายงานการตัดสินใจ

กรณีเขื่อนน้ำโจนเป็นของรัฐบาลชุดใหม่ เนื่องจากมีการยุบสภา (มหาชัย เตลิมิเร่อร์, ไทยแลนด์, ชาวไทย 19 มีนาคม 2526:1)

ทิศทางของเนื้อหา เป็นการเสนอเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับเขื่อนน้ำโจนตามเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น มีการเล่นสำนวนโวหาร ใส่อารมณ์ จับประเด็นจากเนื้อข่าวมาใช้เป็นพาดหัว ทิศทางโดยรวมของเนื้อหาโครงการก่อสร้างเขื่อนน้ำโจน ส่วนใหญ่จะเป็นเนื้อหาเชิงลบ ในการคัดค้านเขื่อน เช่น การชุมนุมคัดค้านที่ทำเนียบ หรือผลประโยชน์ที่จะได้รับจากการอนุมัติให้สร้างเขื่อน สิ่งที่น่าพิจารณาอีกประการหนึ่งคือ การเสนอข่าวเมื่อเริ่มมีคู่กรณีขัดแย้งที่จะเป็นข่าวเกิดขึ้น สื่อมวลชนจะกำหนดประเด็นและทิศทางของเนื้อหาที่เพิ่มบรรยากาศของการคัดค้าน ให้มีสีสรรสร้างอารมณ์มากยิ่งขึ้นถ้าดูจากการพาดหัวข่าว ในระหว่างคู่กรณีบางครั้งยังใส่คำพูดเสียดสีด้วย เช่น

"ผู้ว่าการการไฟฟ้าฝ่ายผลิตฯ จอมดื้อรั้นสร้างเขื่อนรั่วอุดพันล้าน" (ชาวไทย 10 พฤษภาคม 2525:1)

"ชาวเมืองกาญจน์สวดยับ ค้านสร้างเขื่อนน้ำโจน กลัวกิน" (แนวหน้า : 4 มิถุนายน 2525:1)

"นักศึกษาหวิดปะทะ กฟผ. ในป่า เนื่องด้วยพิธีบวงสรวงพระนเรศวร สาปพวกฉ้อชาติ" (บ้านเมือง , 24 กันยายน 2525:1)

"ศึกเขื่อนน้ำโจนระเบิดวันนี้ สองฝ่ายชัดกันยับ"(แนวหน้า, 4 ตุลาคม 2525:1)

การพาดหัวเรื่องเขื่อนกับการทำลายสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ เช่น "ระบุน้ำท่วมเมืองกาญจน์ทันตาเห็นทำลายป่าเตือนระวังเขื่อนน้ำโจน" เข็มทิศ 30 สิงหาคม - 6 กันยายน 2525:1, การพาดหัวเกี่ยวข้องกับการเมือง เช่น "โยนลูกให้รัฐบาลใหม่ชี้ขาด" (เข็มทิศ : 15 - 21 พฤศจิกายน 2525:1)

ส่วนภาษาที่ใช้ในการเขียนข่าว เป็นภาษาชาวบ้าน ที่เป็นคำหยาบหรือคำด่า เช่น "... กฟผ. ตอแหล" (พญาครุฑ 9 มกราคม 2526:1) เนื่องจากในช่วงที่มีการคัดค้าน และเกิดปฏิกิริยาโต้ตอบขึ้นระหว่างคู่กรณี ใช้ภาษาเหล่านี้เพื่อเพิ่มบรรยากาศและให้ภาพการตอบโต้ระหว่างคู่กรณี กับผู้อ่าน พิจารณาภาพโดยรวมของการเสนอเนื้อหาแล้ว เห็นว่าเป็นการเสนอเนื้อหาตามเหตุการณ์ ที่เกิดขึ้น แต่จะใช้การพาดหัวที่สร้างความเร้าใจ หรืออารมณ์จากการจับประเด็นในเนื้อข่าวเชิงขัดแย้งมากำหนดเป็นประเด็นให้ประชาชนรับรู้ ซึ่งบางครั้งเกินกว่าความเป็นจริง

จากข้อมูลดังกล่าวสรุปได้ว่า การเสนอเนื้อหาลักษณะนี้ พิจารณาว่าสื่อมวลชนทำหน้าที่ในการให้ข่าวสาร ที่เลือกกำหนดประเด็นให้ประชาชนรับรู้ตามที่สื่อมวลชนเลือกเสนอ ซึ่งในกรณีนี้ก็คือ การหยิบยกประเด็นการคัดค้านเขื่อนน้ำโจนมานำเสนอ ซึ่งเป็นวิธีการสร้างสาธารณมติอย่างหนึ่ง

2. เนื้อหาประเภทข้อคิดเห็น

การนำเสนอเนื้อหาของหนังสือพิมพ์ เพื่อการเผยแพร่ข่าวสาร ความเคลื่อนไหว และการรายงานข้อเท็จจริงแล้วนั้น หนังสือพิมพ์ยังได้นำเสนอเนื้อหาในลักษณะของการเสนอทัศนะ ชี้นำเพื่อชักจูงใจ โน้มน้าวความคิดเห็นของมวลชน ผู้รับสารให้เป็นไปในทิศทางใดทิศทางหนึ่ง ซึ่งก็คือการเสนอข้อคิดเห็นต่อ ประเด็นปัญหาหรือการวิเคราะห์ วิจารณ์ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคม ซึ่งแยกวิเคราะห์ในสองด้านคือ ประเด็นที่นำเสนอ และทิศทางของเนื้อหา

ประเด็นที่นำเสนอได้แก่

- การแสดงข้อคิดเห็นวิพากษ์วิจารณ์ ประเด็นการคัดค้านที่เกี่ยวกับปัญหาน้ำโจนดังตัวอย่าง

"กฟผ. เขื่อนน้ำโจน และป่าไม้"(ฐานเศรษฐกิจ : 24 พฤษภาคม 2525:6)

"คัดค้านเขื่อนน้ำโจน: โต้ดร.นาท และนายไพโรจน์" (สยามรัฐ , บทความ, 23 พฤษภาคม 2525:5)

"ทุ่งใหญ่วันนี้มีทั้งข่าวดีและข่าวร้าย" (บ้านเมือง, บทความ, 13 พฤษภาคม2525:6)

"น้ำโจนฉุดหรือส่ง" (มาตุภูมิ , จดหมายถึงบรรณาธิการ, 27 พฤษภาคม 2525:6)

"เขื่อนน้ำโจน ผลดีหรือผลเสีย" (ไทยรัฐ ,บทนำ ,3 ตุลาคม 2525:4)

ทิศทางของเนื้อหา การนำเสนอทัศนคติ หรือแนวคิดต่อประเด็นปัญหาเรื่องโครงการก่อสร้างเขื่อนน้ำโจน มีลักษณะเป็นการเสนอข้อคิดในเชิงวิจารณ์ชี้แนะที่บ่งไปเลยว่าสนับสนุน ด้วยเหตุผลใด และคัดค้านจากผลเสียด้านใด หรือต้องการประสานประโยชน์ด้วยการยุติปัญหา นั่นคือบทบาทหน้าที่ของหนังสือพิมพ์ในการเสนอข้อคิดเห็น ชี้นำ กระตุ้น ให้ความสนใจของประชาชนมุ่งไปในเรื่องนั้น ๆ และสำหรับเขื่อนน้ำโจน สื่อมวลชนนำให้มุ่งในประเด็นคัดค้าน ดังตัวอย่างต่อไปนี้ (ส่วนที่ขีดเส้นใต้ คือประเด็นที่มุ่งชี้แนะ)

"ผลเสียของการสร้างเขื่อน" (แนวหน้า, 17 พฤษภาคม 2525:1)
"การล่มสลายของมรดกทางวัฒนธรรมครั้งล่าสุด" (มติชนสุดสัปดาห์, 5 ธันวาคม 2525:1)

"พบข้อมูลใหม่เขื่อนน้ำโจนมีคุณค่าทางโบราณคดี" (ไทยรัฐ 25 ธันวาคม 2525:1)
"หลักฐานที่เขื่อนน้ำโจนสมัยก่อนประวัติศาสตร์" (มาตุภูมิ 24 ธันวาคม 2525:1)

"จากขวานหินถึงโครงกระดูกโบราณเมืองกาญจน์อย่างร้องไห้" (มติชนรายวัน 27 ธันวาคม 2525:1)

"แควน้อย - แควใหญ่ แหล่งบรรพบุรุษโลก" (มติชนรายวัน 20 ธันวาคม 2525:1)

"เขื่อนน้ำโจนผลได้หรือผลเสีย" (ไทยรัฐ ,บทนำ, 3 ตุลาคม 2525:4)
"ส่วนได้เสียจากเขื่อน" (บ้านเมือง,บทนำ, 23 เมษายน 2525:4)

จากเนื้อหาประเภทข้อคิด สามารถจะทราบถึงท่าทีของสื่อมวลชนได้โดยพิจารณาจากทิศทางของเนื้อหาที่นำเสนอต่อปัญหาเขื่อนน้ำโจนว่า ถึงแนวคิดในการวิจารณ์ปัญหาประเด็นต่าง ๆ ในความหมายที่สนับสนุน หรือคัดค้าน ซึ่งใช้ภาษาและถ้อยคำที่มีสีสรรสร้างความหมาย และมองเห็นภาพ โดยเนื้อหาที่มีทั้งสาระความรู้และการแสดงความคิดเห็นประกอบกันไป ดังจะเห็นได้ว่า จากการสำรวจข่าวและบทความที่ปรากฏในสื่อมวลชนหนังสือพิมพ์ ในช่วงปี 2525 ถึง 2529 จำนวน 160 ครั้ง เกี่ยวกับโครงการเขื่อนน้ำโจน อาจจำแนกเป็นข่าวหรือบทความ ที่เป็นประโยชน์แก่กลุ่มคัดค้านและฝ่ายสนับสนุน ได้ดังนี้

1. ข่าวของกลุ่มคัดค้าน 100 ครั้ง

2. ข่าวของฝ่ายสนับสนุน 22 ครั้ง

3. ข่าวหรือบทความในลักษณะที่วิพากวิจารณ์ ทั้งสองฝ่าย หรือเสนอการดำเนินกิจกรรมของทั้งสองฝ่าย จำนวน 18 ครั้ง

(จากวิทยานิพนธ์ ภาณุ แย้มศรี ภาควิชาการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2531 - อิทธิพลและอำนาจของกลุ่มอิทธิค้านอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมต่อการตัดสินใจของรัฐบาล : ศึกษาเฉพาะกรณีการคัดค้านการสร้างเขื่อนน้ำโจน 2525 - 2529)

และผลการวิจัยที่พบว่า หนังสือพิมพ์เสนอเนื้อหาเกี่ยวกับการสร้างเขื่อนของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตฯ ในแง่ของการสนับสนุนในปริมาณน้อยที่สุด เมื่อเทียบกับเนื้อหาการอนุรักษ์และการประสานประโยชน์ (จากวิทยานิพนธ์ ฤดีมาส ปางพุฒิพงศ์ คณะวารสารศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2534 - บทบาทของหนังสือพิมพ์ในการประสานประโยชน์ ระหว่างการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน กับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม : ศึกษากรณีการสร้างเขื่อนของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตฯ)

สำหรับการศึกษาวิจัยข้อมูล กรณีเขื่อนน้ำโจน ในเนื้อหาประเภทนี้พบว่าเป็นเนื้อหาให้ข้อคิด คัดค้านการสร้างเขื่อน ซึ่งพบว่าในปี 2525 - 2529 มีบทความหรือบทบรรณาธิการ ในนามของกองบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ฉบับต่าง ๆ อย่างน้อย 14 ครั้ง (ไม่รวมการ์ตูนล้อเลียนเชิงคัดค้าน โครงการเขื่อนน้ำโจนซึ่งไม่สามารถรวบรวมได้) ที่แสดงความเห็นคัดค้านโครงการเขื่อนน้ำโจน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

"เราเคยเห็นมาแล้ว ในกรณีเขื่อนภูมิพล เขื่อนศรีนครินทร์ ในขณะนี้ยังไม่ได้รับประโยชน์เต็มที่ หากสร้างเขื่อนใหม่ขึ้นมาอีก ภาระเงินกู้จะเริ่มต้น .... ปัญหาที่หนักคือการเสี่ยงต่อการลงทุน" (ไทยรัฐ, บทนำ, 3 ตุลาคม 2525:4)

" .... การสร้างเขื่อนน้ำโจนขึ้นมาอีกย่อมหมายความว่า ปริมาณน้ำที่จะถูกปล่อยจากเขื่อนต่าง ๆ ที่เรียงรายกันอยู่นั้น เพื่อผลักดันน้ำทะเลอาจจะลดน้อยลงกว่าเดิม ปัญหาดินเค็มก็อาจทวีความรุนแรงขึ้นได้ .... ป่าไม้สองฟากทางก็ย่อมถูกทำลาย เขตรักษาพันธ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่ .... จะถูกน้ำท่วม ... โครงการนี้ควรได้รับการทบทวนจากหลายฝ่าย ก่อนที่จะเกิดหายนะขึ้น (บ้านเมือง, บทนำ, 23 เมษายน 2525:4)

จากตัวอย่างดังกล่าวนี้ อาจกล่าวได้ว่าการนำเสนอเนื้อหาในกรณีเขื่อนน้ำโจน สามารถสรุปโดยภาพรวมได้ว่า มีเนื้อหาในประเด็นเสนอความขัดแย้งที่เกี่ยวกับปัญหาเขื่อนน้ำโจนในทิศทางการอนุรักษ์

จากการศึกษาข้อมูลทั้งหมด รูปแบบการนำเสนอเนื้อหาของสื่อมวลชนในกรณีเขื่อนน้ำโจนพบว่า หนังสือพิมพ์ให้ความสนใจปัญหากรณีเขื่อนน้ำโจน ในการนำเสนออย่างต่อเนื่องในทุกรูปแบบ บางครั้งมีการเสนอทุกรูปแบบในฉบับเดียวกัน โดยเนื้อหามีทิศทางการคัดค้านการสร้างเขื่อน ในเรื่องของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ ฉะนั้นจึงสรุปได้ว่า ท่าทีของสื่อมวลชนจากการศึกษาในประเด็นนี้ คือท่าทีที่สื่อมวลชนให้ความสำคัญเลือกเสนอเนื้อหาที่กระตุ้นให้สาธารณชนมุ่งเน้นการคัดค้านเขื่อน ด้วยการนำเสนอในหลาย ๆ รูปแบบ เพื่อดึงดูดความสนใจและสนองความต้องการข้อมูลข่าวสารของผู้อ่าน ในลักษณะต่าง ๆ พร้อม ๆ กัน ได้รายละเอียดข้อมูลที่เพิ่มขึ้น จากแต่ละรูปแบบที่นำเสนอ

จากผลการวิเคราะห์ที่นำเสนอ กรณีศึกษาท่าของสื่อมวลชนที่มีต่อโครงการก่อสร้างเขื่อนน้ำโจน พบว่าสื่อมวลชนมีนโยบายมุ่งเน้น เสนอการคัดค้านเขื่อนที่เลือกประเด็นความขัดแย้งในเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมซึ่งมีผลกระทบต่อประชาชน เป็นจุดขาย และนำเสนอในหลายๆ รูปแบบ เพื่อดึงดูดความสนใจ และสนองความต้องการข้อมูลข่าวสารของผู้อ่าน ในลักษณะต่าง ๆ ซึ่งแสดงให้เห็นว่า สื่อมวลชนหนังสือพิมพ์มีท่าที คัดค้านการสร้างเขื่อน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย